

6. ETENDUSKUNSTID

➤ põhitegevusala

- teater
- tants
- festivalid

2015. a

Ettevõtete/asutuste arv:	419
Töötajate arv:	3 004
Tulu (mln eurot):	69,0

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
LÜHIKOKKUVÕTE	4
6.1. PAKKUMINE	5
6.1.1. Etendusasetuste arv	5
6.1.2. Töötajate arv	8
6.1.3. Turu maht.....	9
6.1.4. Väliskaubandus.....	18
6.2. NÕUDLUS.....	21
6.2.1. Siseturu tarbimismaht ja klientuur.....	21
6.2.2. Avaliku sektori huvi	25
6.3. ORGANISATSIOON JA POLIITIKA.....	26
6.3.1. Finantseerimine.....	26
6.3.3. Seosed teiste tegevusvaldkondadega ja loomemajanduse sektoritega	31
6.4. HARIDUS	33
6.5. TUGEVUSED, NÕRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED JA OHUD	35
6.6 ARENGUPROGNOOS 3-5 AASTAKS.....	37
6.7 EKSPERDID JA ÜMARLAUD.....	38
Lisa 6.1. Etenduskunstide tegevusalad Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK) järgi	39

SISSEJUHATUS

Käesolevas peatükis on etenduskunstide alla liigitatud sõna-, muusika- ja tantsuvaldkonnas tegutsejad. Ülevaate koostamisel on kasutatud Eesti Teatri Agentuuri poolt teatrite kohta kogutud statistilisi andmeid. Kuna valim statistiliste andmete kogumisel on aasta-aastalt muutunud (suurenenud), siis aastate lõikes andmed päris võrreldavad ei ole. Lisaks teatritele on ülevaatesse haaratud ka etenduskunstidega seotud äriühingud, mittetulundusühingud (MTÜ-d) ja füüsilisest isikust ettevõtjad (FIE-d). Selles osas tuginevad kasutatud andmed ettevõtete poolt Äriregistrile esitatud majandusaasta aruannetele. Töösse on haaratud ettevõtete andmed, kes oma majandustegevuse aastaaruandes on märkinud tegevusalana etenduskunstid. Eesti majandustegevusalade klassifikaatori EMTAK 2008 järgi leiab etenduskunstide alla liigituvaid ettevõtteid koodide 9001 (lavakunst), 9011 (teatri- ja tantsuetenduste lavastamine ja esitamine), 9012 (kontsertide lavastamine ja esitamine), 90021 (lavakunsti abitegevused), 90031 (kunstialane loometegevus), 90041 (teatri-, kontserdi- jms hoonete käitus) ning 85522 (tantsukoolide tegevus) alt (lisa 1). Seejuures tuleb märkida, et valdkonna tegevusi klassifitseervad EMTAK koodid vajavad korrigeerimist, et selgemalt piiritleda tuumik- ja sidustegevusi. Näiteks EMTAK-i kood 90021 (lavakunsti abitegevused) hõlmab otsesest tuumiktegevust lavastamist ja näitejuhtimist.

Töös ei käsitleta harrastusteatrite ja kooliteatrite ning huviringide tegevust. Statistiliste andmete kõrval on tuginetud ka eksperthinnangutele¹.

Teatrid võib sisuliselt liigitada sõna-, tantsu- ja muusikateatriteks, kuid piirid ei ole alati väga selged. Puhtakujulisest muusikateatrist võib Eestis rääkida vaid Rahvusooper Estonia puhul, Teater Vanemuine tegutseb nii muusika-, tantsu- kui sõnateatrina. Sõnalavastusteatrid toovad üha enam ka välja muusikalavastusi. Riiklik statistika on teatreid analüüsides jaganud teatrid avalik-õiguslikeks, riigi osalusel asutatud sihtasutusteks, munitsipaal- ja eraõiguslikeks väiketeatriteks (valdavalt mittetulundusühingute vormis).

¹ 2018. aasta alguses viidi valdkonna organisatsioonide ja ettevõtete seas läbi vastavateemaline küsitlus.

LÜHIKOKKUVÕTE

Etenduskunside all vaadeldakse käesolevas peatükis teatri- ja tantsukunsti. Kui 2011. aastal sai riigilt tegevustoetust 29 teatrit, siis 2015. aastal oli toetuse saajaid 26, sealhulgas said riigipoolset toetust ka kolm tantsukultuuri arendavat mittetulundusühingut. Valdkonna ülevaade kajastab andmeid riigilt tegevustoetust saanud teatrite, Äriregistris registreeritud etenduskunside valdkonnas tegutsevate ettevõtete, mittetulundusühingute, füüsilisest isikust ettevõtjate ning tantsukoolide kohta.

Teatrikunstil on Eestis väga pikaajalised traditsioonid ning valdkond on ühiskonnas kõrgelt väärtustatud. Riik katab teatrite kuludest keskmiselt 65%, olles sellega üks enim riiklikult toetatav loomemajanduse valdkond. Etenduskunside valdkonnas oli 2015. aastal müügitulu/tulu saanud ja Äriregistrile aruande esitanud äriühinguid, mittetulundusühinguid, sihtasutusi, organisatsioone kokku 419 (2016. a 414), sh äriühinguid 283 (2016. a 279) ning mittetulundusühinguid, sihtasutusi, organisatsioone 136 (2016. a 135). Tantsu valdkond on killustatud erinevate projektide, stuudiote ja koolide vahel. Andmed tantsuteatrite kohta kajastuvad teatrite majandusandmetes.

Valdkonnas hõivatute arv on määratletud ligikaudselt, tuginedes olemasolevatele andmetele. Hõivatuid oli 2015. aastal valdkonnas koos äri- ja mittetulundusühingute ning füüsilisest isikust ettevõtjatega kokku ca 3004 (2016. a 2976), sh füüsilisest isikust ettevõtjaid 777 (2016. a 768).

Kokku ulatus etenduskunside turu maht 2015. aastal 69 miljoni euroni (2016. a 80,5 miljonit eurot), sh äriühingute müügitulu oli 9,7 miljonit eurot (2016. a 10,0 miljonit eurot) ning füüsilisest isikust ettevõtjate müügitulu oli 4,4 miljonit eurot (2016. a 4,5 miljonit eurot).

Etenduskunside ekspordis on oluline koht tantsulavastustel ja kaasaegsel etenduskunstil. Suurt huvi ja hulgaliselt vaatajaid on jagunud nii klassikalise tantsu kui ka nüüdistantsu lavastuste etendustele. Sõnalavastuste ekspordi piirab keelebarjäär ja suured kulud. Etenduskunside valdkonna import on väike ning suures osas seotud erinevatel festivalidel toimuvaga.

Tegevustoetus etendusasutustele riigieelarvest on aastatega järjest suurenenud. 2015. aastal oli see 34% suurem kui 2011. aastal. Etendusasutuste omatulu suurenes samal ajal 36%. EKI hinnangul moodustasid kogu etenduskunside valdkonna tuludest teatrite oma-, äriühingute ning FIE-de müügi- ja mittetulundusühingute kogutulu ligikaudu 56%, riiklik finantseerimine 40%, kohalike omavalitsuste toetused 2% ning 2% sponsorlus (eraisikud, firmad, mitteriiklikud organisatsioonid).

Etenduskunside turumaht peaks lähiaastatel pigem suurenema. Uuslavastuste ja etenduste arv on viimastel aastatel kasvanud, piletiga külastuse keskmine maksumus on viie aastaga 21% tõusnud.

6.1. PAKKUMINE

6.1.1. Etendusasutuste arv

Eesti teatrite võrk koosneb avalik-õiguslikust asutusest, riigi osalusel asutatud sihtasutustest ning munitsipaal-, era- ja harrastusteatritest.

Teatrilast statistikat kogub ja koondab Eesti Teatri Agentuur, kelle poolt 2015. aasta kohta kogutud statistilised andmed hõlmasid 43 Eestis tegutsevat kutselist teatrit. Arvandmed esitanud 43 teatrist sai 2015. aastal riigipoolset tegevustoetust 23 kutselist teatrit ning kolm kaasaegset tantsu viljelevat etendusasutust. 17 statistikas osalevat teatrit riigipoolset tegevustoetust 2015. aastal ei saanud.

Lisaks tabelis 6.1 nimetatud teatritele tegutsesid ja andsid Eestis etendusi veel erinevad projektiteatrid (Cabaret Rhizome, Tallinna Kammerteater, Improteater Impeerium, Teatrihoov, Taarka Pärimusteater, Prem Production, POINT jt) ning Raadioteater, mis kuulub Eesti Rahvusringhäälingu koosseisu, teostati kolm ühekordset projekti (Liivi Muuseum, Kukruse Mõisateater, Albu vald). Omanäoline Forum Cinemas projekt, kus kinookraani vahendusel kantakse üle maailmakuulsate teatrite ooperi- ja balletietendusi, kogub üha enam vaatajaskonda.

Äriregistri teabesüsteemis on aga lisaks riigilt tegevustoetust saavatele teatritele 2015. aasta seisuga kirjas veel 279 äriühingut (tabel 6.2) ning 97 mittetulundusühingut, mis on seotud etendustegevusega. Eesti Maksu- ja Tolliamet (EMTA) andmetel tegutses 2015. aastal valdkonnas 777 füüsilisest isikust ettevõtjat (FIE-t). Harrastusteatrite Liidu liikmeskonda kuulus 2015. aasta lõpu seisuga 55 harrastusteatrit. Koos kooliteatritega küündis aga harrastuslikul tasemel etenduskunstidega seotud kollektiivide arv 480-ni. Loomemajandusliku kaardistamise aluseks on professionaalne äritegevus (mitte harrastuslik). Seetõttu piirduakse töös detailsemate statistiliste andmete osas valdavalt teatritega, mille kohta omab andmeid Eesti Teatri Agentuur ja mis on toodud ettevõtetenärviregistris.

Tabel 6.1. Eesti etendusasutused, kelle kohta on olemas statistilised andmed 2015

Etendusasutus	Asukoht	Vorm
Etendusasutused, kes said 2015. aastal riigipoolset tegevustoetust		
1. Rahvusopera Estonia	Tallinn	avalik-õiguslik asutus
2. Eesti Draamateater	Tallinn	riigi osalusega sihtasutus
3. Endla Teater	Pärnu	riigi osalusega sihtasutus
4. NUKU teater	Tallinn	riigi osalusega sihtasutus
5. Rakvere Teater	Rakvere	riigi osalusega sihtasutus
6. Teater NO99	Tallinn	riigi osalusega sihtasutus
7. Teater Vanemuine	Tartu	riigi osalusega sihtasutus
8. Ugala Teater	Viljandi	riigi osalusega sihtasutus
9. Vene Teater	Tallinn	riigi osalusega sihtasutus
10. Kuressaare Linnateater	Kuressaare	munitsipaalteater
11. Tallinna Linnateater	Tallinn	munitsipaalteater
12. Fine5 Tantsuteater	Tallinn	eraetendusasutus (SA)
13. Kanuti Gildi Saal	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
14. Kell Kümme	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
15. Miksteater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
16. Piip ja Tuut Teater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)

Etendusasutus	Asukoht	Vorm
17. Stuudiotheater Ilmarine	Narva	eraetendusasutus (MTÜ)
18. Sõltumatu Tantsu Lava	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
19. Vaba Lava	Tallinn	eraetendusasutus (SA)
20. Vana Baskini Teater	Tallinn	eraetendusasutus (OÜ)
21. VAT Teater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
22. Von Krahli Teater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
23. Tartu Uus Teater	Tartu	eraetendusasutus (MTÜ)
24. Teater Tuuleveski	Jõhvi	eraetendusasutus (MTÜ)
25. Theatrum	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
26. Ühendus R.A.A.A.M	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)

Etendusasutused, kes 2015. aastal riigipoolset tegevustoetust ei saanud

1. Ajateater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
2. Arena / Eesti Improteater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
3. Banaanikala Projektiteater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
4. Daysleepers	Tallinn	eraetendusasutus (OÜ)
5. Eesti Tantsuagentuur	Tallinn	eraetendusasutus (SA)
6. Emajõe Suveteater	Tartu	eraetendusasutus (MTÜ)
7. Goltsman Ballett	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
8. Just Meelelahutus	Viljandi	eraetendusasutus (MTÜ)
9. Kinoteater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
10. millimeter performance group	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
11. Must Kast	Tartu	eraetendusasutus (MTÜ)
12. Nargen Opera	Tallinn	eraetendusasutus (OÜ)
13. Oma Lava	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
14. Polygon Teater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
15. Sundown Entertainment	Harjumaa	eraetendusasutus (OÜ)
16. Tallinna Tantsuteater	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)
17. Varius	Tallinn	eraetendusasutus (MTÜ)

Allikas: Eesti Teatri Agentuur

Väikesed erateatrid on vormilt valdavalt mittetulundusühingud (MTÜ), seega on teatri tegevus mittetulunduslik. MTÜ-na tegutsevate teatrite suur arv näitab, et majanduslikult on võimalik toime tulla. Kuigi võrreldes sihtasutuste ja avalik-õigusliku Rahvuskooper Estoniaga on etenduste arv ja ka publiku arvukus erateatrites väiksem, on nende roll teatrikunstis maastikul oluline.

2015. aasta seisuga on kõik varasemad riigiteatrid muudetud sihtasutusteks.

Muusikateatrid

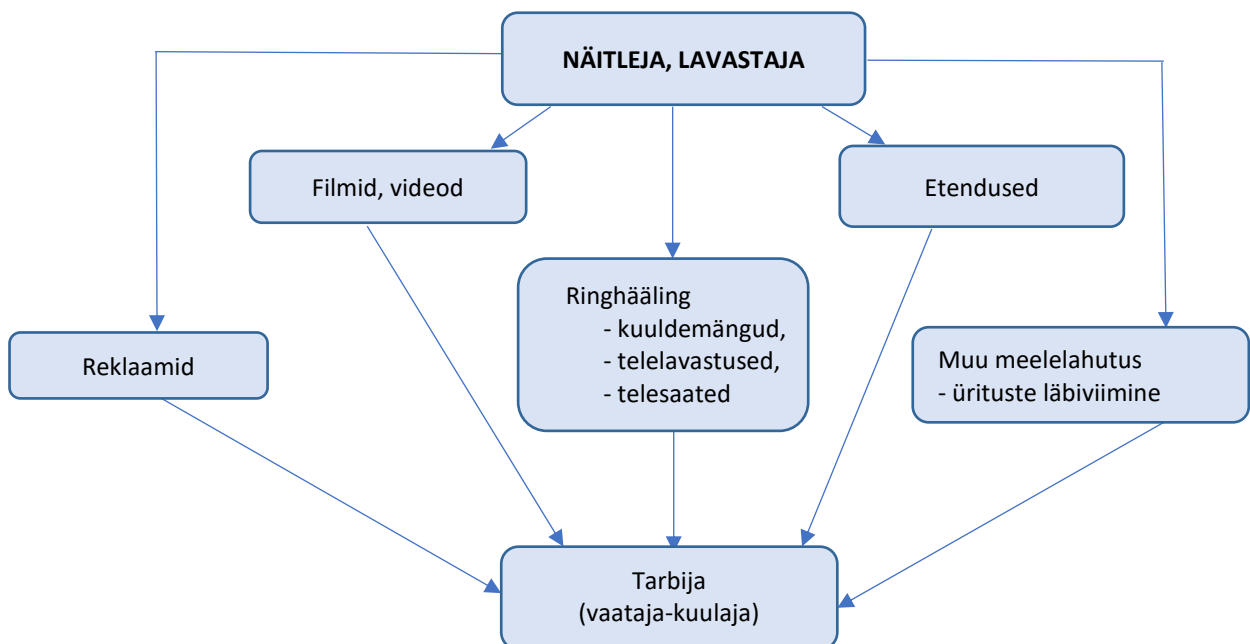
Eestis saab muusika- ja tantsuteatriks nimetada vaid Rahvuskooper Estoniat, kus viljeletakse erinevaid muusika- ja tantsuteatri žanre – ooperit, operetti, muusikali ja balletti. Tartu Vanemuise teater, kus lavastatakse nii sõna-, tantsu- kui ka muusikalavastusi, on nn kolme žanri teater. Vanemuine on olnud ka aktiivne muusikalide lavale toomisel. 2015. aastal mängiti muusikali lisaks mainitud teatritele veel Endla Teatris.

Tabel 6.2. Etenduskunside vallas tegutsevate ühingute arv 2011-2016

EMTAK kood	Tegevusala nimetus	Ettevõtete arv		
		2011	2015	2016
85522	Tantsukoolide tegevus	-	2	3
90010	Lavakunst	11	43	46
90011	Teatri- ja tantsuetenduste lavastamine, esitamine	60	141	141
90012	Kontsertide lavastamine ja esitamine	-	4	3
90021	Lavakunsti abitegevused	20	70	65
90031	Kunstialane loometegevus	21	15	13
90041	Teatri-, kontserdi- jms hoonete käitus	13	4	4
	KOKKU äriühingud	125	279	275
85522	Tantsukoolide tegevus	32	14	14
90010	Lavakunst	15	16	19
90011	Teatri- ja tantsuetenduste lavastamine, esitamine	73	38	37
90012	Kontsertide lavastamine ja esitamine	-	11	7
90021	Lavakunsti abitegevused	14	11	14
90031	Kunstialane loometegevus	-	5	3
90041	Teatri-, kontserdi- jms hoonete käitus	22	2	2
	KOKKU MTÜ-d	156	97	96

Allikas: Äriregister

Joonis 6.1. Etenduskunside valdkonna väärtusahel

Töö etenduskunside vallas nõuab sünnipärast annet, professionaalsust ja suurt pühendumist. Näidendite autorite tööle annavad tõlgenduse ja ilmekuse lavastajate ja näitlejate meisterlikkus ja fantaasia. Teatri- lavale lisaks jõuab näitlejate töö vaatajani- kuulajani läbi teiste loomemajanduse valdkondade (joonis 6.1)

Festivalid

Etenduskunste vallas toimuvatest suurematest festivalidest annab ülevaate tabel 6.3.

Tabel 6.3. Etenduskunste vallas toimunud suuremate festivalide etenduste ja külastuste arv 2015

Festival	Etendusi	Külastajaid kokku
Saaremaa Ooperipäevad	7	11 575
Birgitta Festival	6	6 169
Draama	67	5 522
Kuldne Mask Eestis	8	5 170
Tallinna Treff	57	2 769
SAAL Biennaal	28	2 503
Jõhvi Balletifestival	9	2 300
Teater Noorele Vaatajale	9	1 024
draamamaa.weekend	9	826
Lack of Art	9	720
Improteatrite festival TILT	11	685
tARTuffe etenduskunsti programm	6	500
made in estonia maraton*	1	189
Kokku	227	39 952

* lühivormide festival, kus näidatakse 2-10-minutilisi etteasteid

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Tants

Klassikalist balletti tantsitakse Rahvusooperis Estonia ja Teatris Vanemuine ning erateatris Goltsman Ballett. Nüüdistantsuga tegelevad valdavalt eraetendusasutused (Tallinna Tantsuteater, Eesti Tantsuagentuur, Fine5 Tantsuteater, Sõltumatu Tantsu Lava), kuid nüüdistantsu lavastusi on ka teater Vanemuine ja Rahvusooper Estonia repertuaaris.

6.1.2. Töötajate arv

Olemasolevate andmete põhjal on võimalik töötajate arvu valdkonnas määrata vaid hinnanguliselt. Äriregistri andmetel oli etenduskunstidega seotud äriühingutes (OÜ), mittetulundusühingutes (MTÜ) ja sihtasutustes (SA) 2015. aastal kirjas 2 227 töötajat. Statistikaameti andmetel lisandus nendele veel ettevõtlustulu saanud 777 füüsilisest isikust ettevõtjat (FIE-d) (tabel 6.4). Osaliselt kuuluvad loodud MTÜ-d näitlejatele ja tantsijatele ning registreeritud FIE-dki on osaliselt näitlejad ja kutselised tantsijad, kelle põhitöökohaks on teater ning kes on juba arvestatud sealsetesse koosseisudesse. Samas kõik vabakutselised etenduskunste viljelejad ei tegutse FIE-dena. Seega ei ole olemasolevate andmete põhjal võimalik määrata konkreetselt kindlaks valdkonna töötajate arvu.

Tabel 6.4 Töötajate arv etenduskunside valdkonnas 2011-2016*

EMTAK kood	Tegevusala	2011	2015	2016
Äriühingud				
85522	Tantsukoolide tegevus	-	2	3
90010	Lavakunst	4	44	47
90011	Teatri- ja tantsuetenduste lavastamine, esitamine	92	190	187
90012	Kontsertide lavastamine ja esitamine	-	7	4
90021	Lavakunsti abitegevused	-	83	80
90031	Kunstialane loometegevus	4	16	13
90041	Teatri-, kontserdi- jms hoonete käitus	6	5	5
Mittetulundusühingud (MTÜ), sihtasutused (SA), avalik-õiguslik				
85522	Tantsukoolide tegevus	36	43	47
90010	Lavakunst	239	852	854
90011	Teatri- ja tantsuetenduste lavastamine, esitamine	272	947	929
90012	Kontsertide lavastamine ja esitamine	-	14	13
90021	Lavakunsti abitegevused	10	17	21
90031	Kunstialane loometegevus	-	5	3
90041	Teatri-, kontserdi- jms hoonete käitlus	18	2	2
	Koosseisuliste töötajate arv teatrites	1 800	-	-
Füüsilisest isikust ettevõtjad (FIE-d)				
85522	Tantsukoolide tegevus	23	19	20
90010	Lavakunst	716	675	661
90011	Teatri- ja tantsuetenduste lavastamine, esitamine	83	52	54
90021	Lavakunsti abitegevused	33	31	33
	KOKKU	3 336	3 004	2 976

* lisaks Äriregistri palgatöötajate arvule on lisatud üks töötaja igale ettevõttele, kes majandustegevuse aastaaruandes töötajate arvu ei märkinud, kuid omas majandustegevust

Allikas. Äriregister, SA, EMTA

Ettekujutuse valdkonnas tegutsevate inimeste arvust annab ka erialaliitude ja -ühenduste liikmete arv. Nii on Eesti Näitlejate Liidul 526 liiget, Eesti Solistide Liidul 49, Eesti Lavastajate Liidul 99 ja Eesti Lavastuskunstnike Liidul 63 liiget.

Tantsukunsti valdkonnas tegutsejad on koondunud Eesti Balletiliitu, kes ühendab põhiliselt klassikalise tantsu viljelejaid ning kus on 164 liiget, ja Eesti Tantsukunsti ja Tantsuhariduse Liitu, mis ühendab põhiliselt nüüdistantsu viljelejaid ning kus liikmete arvuks on 172.

Olemasolevatele andmetele tuginedes oli 2015. aastal keskmine töötajate arv ettevõttes 7,2.

6.1.3. Turu maht

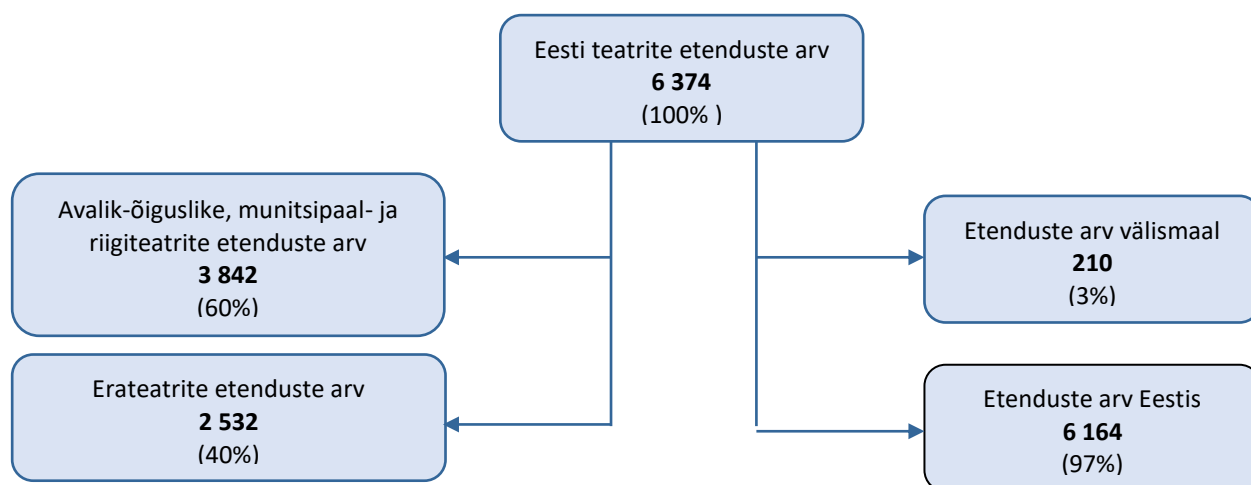
Lavastuste ja etenduste arv

Turu mahu ja pakkumise ühe näitajana võib vaadelda lavastuste ja etenduste arvu teatrites. Eesti Teatri Agentuuri andmetel andsid Eesti kutselised etendusasutused 2015. aastal kokku 6 374 etendust (tabel 6.5 joonised 6.2 ja 6.3), millest Eestis anti 6 164 etendust. Riiklikud teatrid andsid kokku 3 842 etendust, millest külalissetendusi välismaal oli 43, ning erateatrid 2 532 etendust, millest külalissetendusi välismaal oli 167. Eesti teatrite poolt antav etenduste arv oli 2015. aastal 30% suurem kui 2011. aastal. 2015. aastal

anti kokku 4 178 sõnalavastuste etendust, mis oli 66% etenduste koguarvust. 2011. aastaga võrreldes suurenes sõnalavastuste etenduste arv 22%.

Statistikasse hõlmatud kutseliste teatrite lavastuste, etenduste ja vaatajate arvud, tulud ja kulud on toodud tabelis 6.6 ja joonisel 6.4. Joonised 6.5 ja 6.6 näitavad teatrite tulude ja kulude jaotust 2015. aastal. Tabel 6.7 annab ülevaate statistikas osalenud kutseliste teatrite omatulust aastatel 2011-2016. Tabelis 6.8 on teatrite lõikes toodud kogutulud ning omakulud 2015. aasta.

Joonis 6.2. Statistikas osalenud Eesti etendusasutuste etenduste arvu jagunemine 2015

Allikas: arvatatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Muusikalavastusi etendati 341 korral, mis oli 5,2% etenduste koguarvust. Kui perioodil 2011-2014 musikalavastuste hulk aasta-aastalt vähenes, siis alates 2015. aastast pöördus see tõusule. Samas oli langus olnud niivõrd ulatuslik, et 2015. aastal etendati muusikaetendusi viiendiku võrra vähem kui 2011. aastal. Tantsuetendusi anti kokku 385, mis oli 5,9% etenduste koguarvust ja mida oli 3,8% enam kui 2011. aastal. 2015. aastal oli 11,3% kõigist etendustest nuku- ja objektiteatri lavastused, mida oli ühtlasi 37,3% enam kui 2011. aastal.

Tabel 6.5. Statistikas osalenud Eesti etendusasutuste etenduste arv lavastusliikide järgi 2015

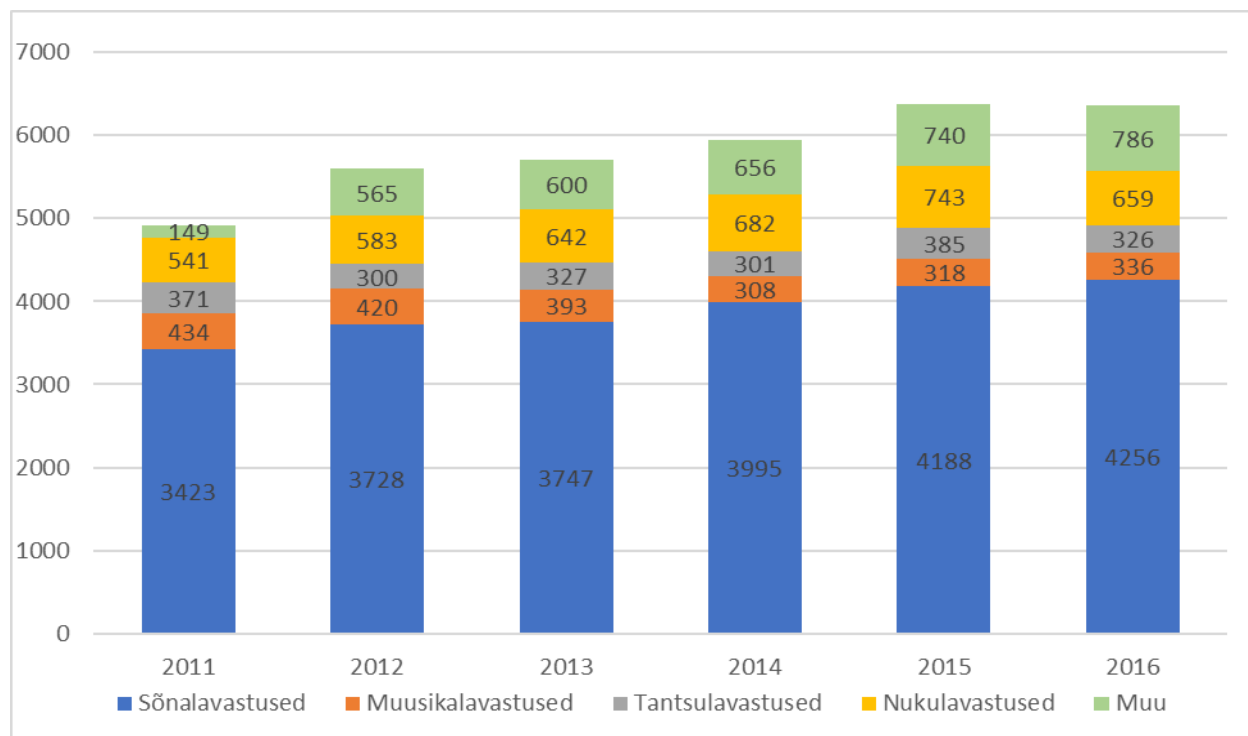
	Sõna- etendused	Muusika- etendused	Tantsu- etendused	Nuku- etendused*	Muud**	KOKKU
Avalik-õiguslikud etendusasutused	-	140	84	-	25	249
Munitsipaaletendusasutused	490	-	13	-	21	524
Riigi osalusega sihtasutused	2 183	145	54	496	191	3 069
Eraetendusasutused	1 515	33	234	247	503	2 532
KOKKU 2015	4 188	318	385	743	740	6 374
KOKKU 2016	4 256	336	326	659	786	6 363
KOKKU 2014	3 995	308	301	682	656	5 942
KOKKU 2013	3 747	393	327	642	600	5 709
KOKKU 2012	3 728	420	300	583	565	5 596
KOKKU 2011	3 423	434	371	541	149	4 918

* Nuketendused koos objektiteatri etendustega

** Muud sisaldavad tsirkuse- ja mitmeliigietendusi

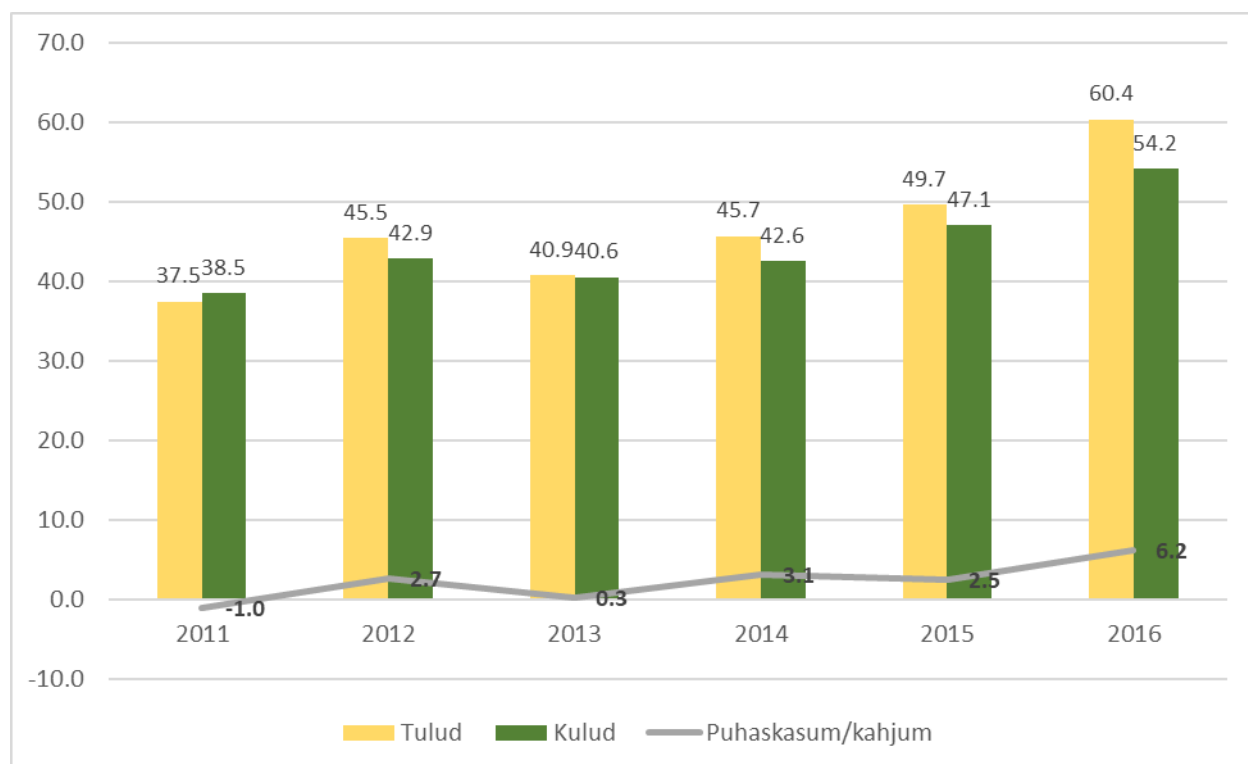
Allikas: Arvatatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Joonis 6.3. Etenduste arv Eesti etendusasutustes lavastusliigi järgi 2011-2016

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Joonis 6.4. Statistikas osalenud Eesti etendusasutuste tulud ja kulud 2011-2016 (mln €)

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Tabel 6.6. Statistikas osalenud Eesti etendusasutuste tegevuse põhinäitajad 2015

	Teatrite arv	Etenduste arv	Lavastuste arv		Vaatajate arv	Kokku*	Tulud (tuh €)		Piletitulu oma-etendus-telt	Kulud (tuh €)	Puhaskasum/kahjum (tuh €)
			Kokku	sh uus-lavastused			Riigi-eelarvest	Oma-valitsustelt			
A. ETENDUSASUTUSED, KES SAID 2015. AASTAL RIIGIPOOLSET TEGEVUSTOETUST											
1. Avalik-õiguslikud etendusasutused	1	249	33	6	153 657	13 571,6	8 593,8	1,5	1 990,9	13 636,4	-64,8
2. Munitsipaal-etendusasutused	2	524	41	12	90 152	3 461,2	979,1	989,6	1 221,3	3 429,9	31,3
3. Riigi osalusega sihtasutused	8	3 069	237	79	618 446	28 180,2	18 662,3	120,0	6 177,7	25 696,4	2 483,8
4. Eraetendusasutused	15	1 889	174	79	201 773	4 440,5	2 330,5	130,8	1 090,3	4 350,8	89,7
Kokku	26	5 731	485	176	1 064 028	49 653,4	30 565,7	1241,9	10 480,3	47 113,5	2 539,9
B. ETENDUSASUTUSED, KES EI SAANUD 2015. AASTAL RIIGIPOOLSET TEGEVUSTOETUST											
1. Eraetendusasutused	17	643	62	41	84 903						
KOKKU 2015	43	6 374	547	217	1 148 931	49 653,4	30 565,7	1241,9	10 480,3	47 113,5	2 539,9
KOKKU 2016	39	6 363	527	191	1 171 951	60 423,2	38 604,9	1 247,9	11 700,8	54 232,1	6 191,1
KOKKU 2014	34	5 942	510	203	1 042 447	45 736,5	29 897,1	1 006,9	9 272,4	42 622,9	3 113,6
KOKKU 2013	40	5 709	484	189	1 087 172	40 761,1	25 944,0	794,8	8 579,8	40 574,2	186,9
KOKKU 2012	41	5 596	476	200	1 139 145	45 523,3	22 956,5	939,0	8 074,9	42 866,9	2 656,4
KOKKU 2011	34	4 918	454	188	1 005 659	37 499,5	22 950,8	1 127,1	8 183,4	38 504,1	-1 004,6

* Tulud kokku sisaldab tabelis toodud tululikkatele lisaks veel etendus-tegevusega otseselt mitte seotud tulusid, toetusi välismaalt ja EL-i struktuurifondidest, piletitulu külalisesinejatelt ja muudelt omaärritustelt.

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Tabel 6.7. Statistikas osalenud Eesti etendusasutuste omatulu 2011-2016 (tuh €)

	Etendusastegevusega otseselt seotud tulud				Etendusastegevusega otseselt mitteseotud tulud				KOKKU	Osakaal kogutulust, %		
	Piletitulu Oma- etendused	Külastis- esinejad	Muud tulud	Kokku	Piletitulu omaüri- tustelt	Rendi- tulu	Kohviku- tulu	Muud tulud			Kokku	
Avalik-õiguslikud etendusasutused	2015	1 990,9	-	610,9	2 601,8	243,0	498,5	826,8	163,0,	1 731,3	4 333,1	31,9
	2011	1 464,9	101,4	313,8	1 880,1	144,8	221,9	567,1	184,9	1 118,8	2 998,8	29,2
	<i>Muutus, %</i>	<i>35,9</i>		<i>94,7</i>	<i>38,4</i>	<i>67,8</i>	<i>124,7</i>	<i>45,8</i>	<i>-11,8</i>	<i>54,8</i>	<i>44,5</i>	
Munitsipaal-etendusasutused	2015	1 221,3	-	47,2	1 268,5	38,5	47,0	-	97,3	182,8	1 451,3	41,9
	2011	755,7	-	61,7	817,4	-	33,3	-	58,6	91,9	909,3	36,0
	<i>Muutus, %</i>	<i>61,6</i>		<i>-23,6</i>	<i>55,2</i>		<i>41,2</i>		<i>66,0</i>	<i>99,0</i>	<i>59,6</i>	
Riigi osalusega sihtasutused	2015	6 177,7	18,2	222,9	6 418,8	220,7	597,1	1 099,9	661,4	2 579,2	8 998,0	31,9
	2011	5 161,1	73,0	612,3	5 846,5	98,8	451,6	509,0	405,5	1 464,9	7 311,4	34,4
	<i>Muutus, %</i>	<i>19,7</i>	<i>-75,1</i>	<i>-63,6</i>	<i>9,8</i>	<i>123,5</i>	<i>32,2</i>	<i>116,1</i>	<i>63,1</i>	<i>76,1</i>	<i>23,1</i>	
Eraetendusasutused	2015	1 090,3	24,1	49,0	1 163,3	57,8	294,4	140,1	212,8	705,1	1 890,8	42,2
	2011	801,7	30,5	116,7	948,9	5,6	30,7	3,5	101,7	141,4	1 090,3	31,7
	<i>Muutus, %</i>	<i>38,8</i>	<i>-21,1</i>	<i>-58,0</i>	<i>22,6</i>	<i>938,5</i>	<i>872,4</i>	<i>3 924,1</i>	<i>119,4</i>	<i>408,7</i>	<i>74,7</i>	
KOKKU	2015	10 480,3	42,3	929,9	11 452,5	560,1	1 437,1	2 066,8	1 134,5	5 198,5	16 651,0	33,6
	2011	8 183,4	204,9	1 104,5	9 492,9	249,2	737,4	1 079,6	750,7	2 816,9	12 309,8	32,8
	<i>Muutus, %</i>	<i>28,3</i>	<i>-79,4</i>	<i>-15,8</i>	<i>20,9</i>	<i>124,8</i>	<i>95,4</i>	<i>91,5</i>	<i>52,5</i>	<i>85,1</i>	<i>35,6</i>	
	2014	9 272,4	124,2	671,4	10 067,9	336,4	932,5	2 002,7	982,7	4 254,2	14 350,5	31,3
	2013	8 579,8	224,8	903,9	9 708,5	532,9	819,4	1 392,4	920,4	3 665,1	13 373,6	32,8
	2012	8 074,9	108,5	1 126,2	9 309,6	399,6	793,2	1 196,4	1 408,2	3 797,4	13 107,0	28,8

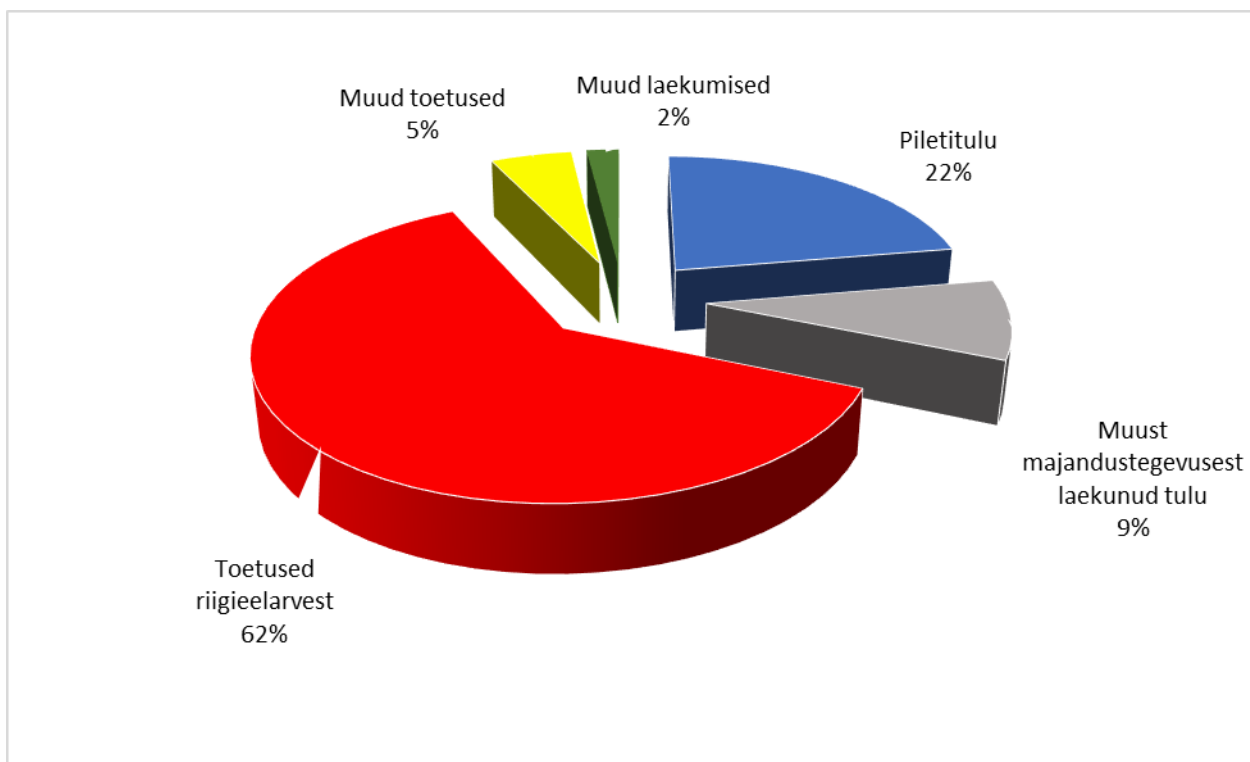
Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Etendusasutuste omatulu tekkeallikateks on

- etendustegevusega otseselt seotud majandustegevusest laekuvad tulud, milleks on:
 - o piletitulu omaetendustelt (oma loominguulise tegevusega teenitud tulu);
 - o piletitulu külalisesinejatel (teiste esinejate loomingu vahendamisest laekunud piletitulu);
 - o muud tulud (reklaamitulu, tulu kavalehtede müügist jm loomingu majandamisega seonduvalt saadud omatulu);
- etendustegevusega kaudselt seotud tulud:
 - o renditulu (tulu ruumide rendist);
 - o piletitulu omaüritustelt (korraldatud ballide, kontsertide jm ürituste piletitulu);
 - o kohvikutulu;
 - o muud tulud (tulu konverentside, vastuvõtude korraldamisest, tulu põhivara müügist jm tulu, mis on saadud väljaspool etendustegevust).

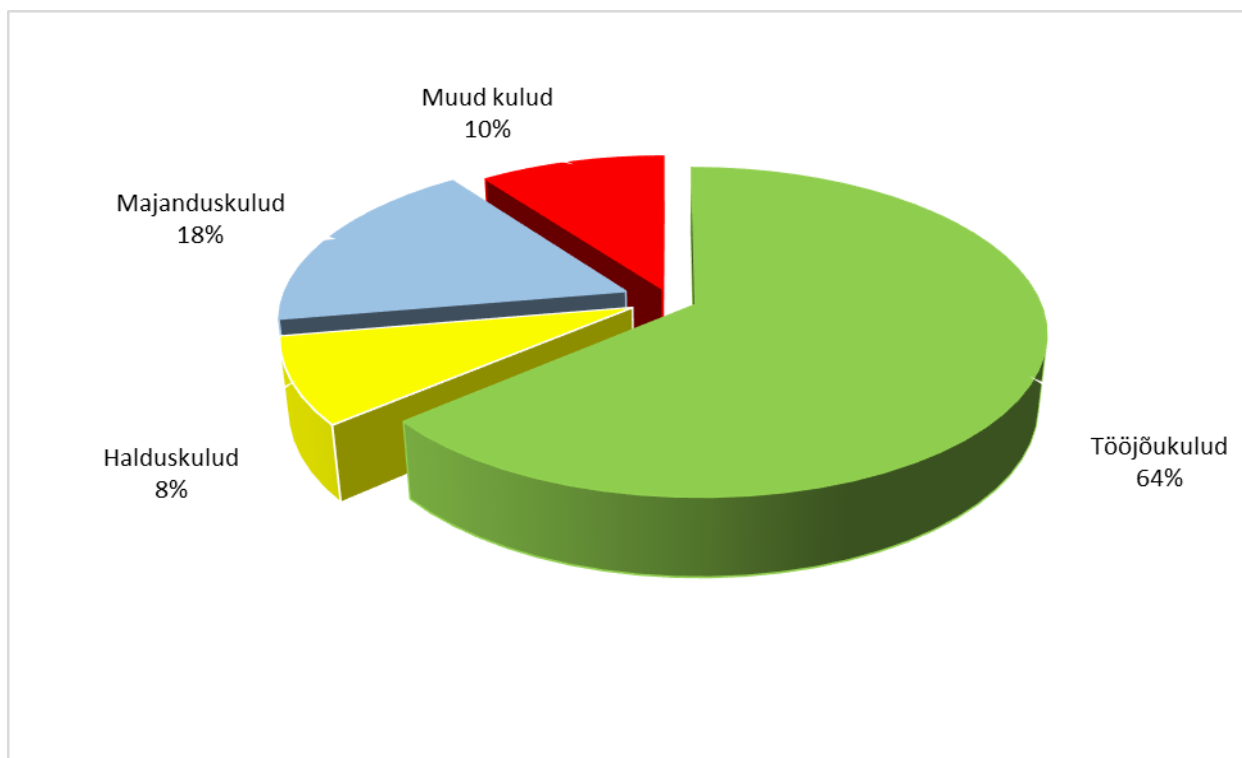
Etendusasutuste omatulud on aastatega suurenenud. Samas omatulu osakaal kogutuluses ei ole oluliselt muutunud kõikides 30% ümber (tabel 6.7). Alates 2016.aastast ei eristata etendusasutuste arvandmetest enam etendustegevusega otseselt ja kaudselt seotud tulusid-kulusid.

Joonis 6.5. Eesti etendusasutuste tulude jaotus 2015

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Joonis 6.6. Eesti etendusasetuste kulude jaotus 2015

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Kultuuriministeeriumi 2015. aasta eelarve järgi eraldati etenduskunside valdkonnale tervikuna 45 475,2 tuh eurot. Eraldised olid ette nähtud nii tegevuskulude katteks kui ka investeeringuteks (teatrimajade renoveerimised, lavatehnika uuendamine, orkestrite pillide soetamine). Suuremate investeeringute rahastamiseks on vahendid eelarves kirjas küll 2015. aastal, kuid teoks said need valdavalt 2016. aastal.

2015. aastal sai 26 etendusasetust eraldisi Kultuuriministeeriumi eelarvest, kellest 15 (55%) olid eraõiguslikud väiketeatrid, kuid kellele eraldatu oli vaid 4% (1 674 tuhat eurot) kogu etenduskunside valdkonnale planeeritust.

Tabel 6.8. Statistikas osalenud Eesti etendusasetuste kogu-, omatulu ja toetus riigieelarvest 2015

	Kogutulu tuh €	Omatulu		Toetus riigieelarvest	
		tuh €	% kogu- tulust	tuh €	% kogu- tulust
Rahvusoper Estonia	13 571,6	4 333,1	31,9	8 593,8	63,3
Kuressaare Linnateater	452,6	121,3	26,8	123,0	27,2
Tallinna Linnateater	3 008,6	1 330,0	44,2	856,0	28,5
Eesti Draamateater	3 878,1	1 517,7	39,1	2 360,4	60,9
Endla Teater	2 656,8	1 282,1	48,3	1 360,0	51,2
NUKU Teater	2 603,2	653,3	25,1	1 931,0	74,2
Rakvere Teater	3 582,2	1 070,7	29,9	2 272,2	63,4
Teater NO99	2 347,3	1 018,2	43,4	1 219,1	51,9
Ugala Teater	1 771,1	559,9	31,6	1 197,9	67,6

	Kogutulu tuh €	Omatulu		Toetus riigieelarvest	
		tuh €	% kogutulust	tuh €	% kogutulust
Vanemuine	9 044,9	2 426,7	26,8	6 513,4	72,0
Vene Teater	2 296,6	469,5	20,4	1 808,2	78,7
Fine5 Tantsuteater	34,9	9,5	27,1	23,0	65,9
Ilmarine	118,3	30,1	25,4	60,3	51,0
Kanuti Gildi Saal	418,1	88,4	21,1	267,6	64,0
Kell Kümme	129,8	96,3	74,2	30,5	23,5
Miksteater	46,5	28,2	60,7	18,2	39,2
Piip ja Tuut Teater	168,5	144,6	85,8	23,4	13,9
R.A.A.A.M:	231,2	99,5	43,0	122,0	52,8
Sõltumatu Tantsu Lava	173,3	27,3	15,7	102,4	59,1
Tartu Uus Teater	288,4	141,7	49,1	104,2	36,1
Theatrum	540,0	228,7	42,3	311,0	57,6
Tuuleveski	86,0	48,0	55,9	30,5	35,5
Vaba Lava	634,9	304,2	47,9	327,0	51,5
Vana Baskini Teater	309,1	225,2	72,9	51,9	16,8
VAT Teater	600,3	202,5	33,7	397,8	66,3
Von Krahli Teater	661,3	194,4	29,4	460,5	69,6
KOKKU 2015	49 653,4	16 650,9	33,5	30 565,7	61,6

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

2015. aastal oli Äriregistri andmetel lisaks statistikas osalevatele etendusasutustele teatrikunsti (EMTAK-i kood 90010), teatri- ja tantsuetenduste lavastamise ja esitamisega (EMTAK-i kood 90011) seotud 184 osaühingut ja 54 tulu mitte taotlevat ühingut (MTÜ) ning 727 FIE-t. Nende müügi- ja ettevõtlustulu oli 2015. aastal 12,8 miljonit eurot. Kunstialase loometegevuse (EMTAK-i kood 90031) all oli Äriregistris kirjas 15 etenduskunstiga seonduvat äriühingut ning 5 MTÜ-d, kokku müügituluga 0,3 mln eurot. Lavakunsti abitegevusega (EMTAK-i kood 90021) oli seotud 70 äriühingut, 11 tulu mittetaotlevat ühingut ja sihtasutust ning 31 FIE-t, müügi- ja ettevõtlustulu kokku oli 2015. aastal 3,6 mln eurot. Teatri-, kontserdi- ja muude hoonete käitusega (EMTAK-i kood 90041) tegelejateks oli registreeritud 4 äriühingut ja 2 tulu mittetaotlevat ühingut ja sihtasutust müügituluga 2,9 mln eurot (tabelid 6.9, 6.10 ja 6.11).

Lavakunstiga ning teatrietenduste lavastamise ja esitamisega tegelevad suurema müügituluga äriühingud on toodud tabelis 6.12.

Etendusasutustele lisaks võib loomemajanduse osana vaadelda tantsukoolide tegevust. Äriregistri andmetel oli registreeritud tantsu õpetamisega ja esitamisega seotud ettevõtteid (kood 85522) kokku 9, kes tegutsesid mittetulundusühingutena ning kelle tulu ettevõtlusest oli 0,4 mln eurot. Valdkonnas tegutseb ka 2 äriühingut ning 19 füüsilisest isikut ettevõtjat, kelle müügi- ja ettevõtlustulu oli 2015. aastal 0,1 mln eurot.

Tabel 6.9. Ärieühingute müügitulu etenduskunstide valdkonnas 2011-2016 (tuh €)

EMTAK kood	Tegevusala	2011	2015	2016*
85522	Tantsukoolide tegevus	-	7,3	12,7
90010	Lavakunst	155,3	849,4	955,9
90011	Teatri- ja tantsuetenduste lavastamine, esitamine	2 807,8	5 196,1	5 448,0
90012	Kontsertide lavastamine ja esitamine	-	378,7	149,9
90021	Lavakunsti abitegevused	1 399,9	2 744,5	3 062,5
90031	Kunstialane loometegevus	274,5	278,2	193,6
90041	Teatri-, kontserdi- jms hoonete käitus	665,2	244,3	206,1
KOKKU		5 302,7	9 698,6	10 028,8

* esialgne

Allikas: Äriregister

Tabel 6.10. Etenduskunstide mittetulundusühingute ja sihtasutuste kogutulu 2011-2016 (tuh €)

EMTAK kood	Tegevusala	2011	2015	2016*
85522	Tantsukoolide tegevus	591,8	1 571,1	1 700,0
90010	Lavakunst	2 016,2	760,5	896,9
90011	Teatri- ja tantsuetenduste lavastamine, esitamine	1 943,0	1 906,9	1 943,6
90012	Kontsertide lavastamine ja esitamine	-	225,5	193,8
90021	Lavakunsti abitegevused	378,1	658,3	766,8
90031	Kunstialane loometegevus	-	64,4	36,1
90041	Teatri-, kontserdi- jms hoonete käitus	263,2	46,9	38,0
KOKKU		5 192,3	5 233,5	5 575,2

* esialgne

Allikas: Äriregister

Tabel 6.11. Etenduskunstide FIE-de ettevõtlustulu 2011-2016 (tuh €)

EMTAK kood	Tegevusala	2011	2015	2016*
85522	Tantsukoolide tegevus	135,4	103,4	102,2
90010	Lavakunst	3 837,6	3 843,2	3 927,1
90011	Teatri- ja tantsuetenduste lavastamine, esitamine	362,9	275,1	270,3
90021	Lavakunsti abitegevused	166,3	170,4	182,3
KOKKU		4 502,2	4 392,1	4 481,9

* esialgne

Allikas: Äriregister

Tabel 6.12. Suuremad lavakunsti äriühingud ja tantsukollektiivid müügitulu alusel 2015

Äriühing	Müügitulu (tuh €)
Lavakunst (EMTAK-i kood 90010)*	849,4
1. Meevurr OÜ	101,1
2. Hecuba OÜ	71,6
3. Mohito OÜ	44,1
4. Speктаakel OÜ	43,5
5. Oma Teater OÜ	42,7
6. Komodoo OÜ	41,1
7. Cascade OÜ	41,0
8. Olematu OÜ	32,2
9. Siegfried OÜ	30,7
10. Pius Kolmas OÜ	23,7
Teatrietenduste lavastamine, esitamine (EMTAK-i kood 90011)*	5 196,1
1. Dance Factory OÜ	824,4
2. Teater OÜ	513,2
3. Prem Productions OÜ	394,1
4. Komöödiateater OÜ	170,6
5. Daysleepers OÜ	147,1
6. Kimu OÜ	116,2
7. Pauerprim OÜ	112,0
8. Dvinjaninov OÜ	104,8
9. Akster Grupp OÜ	95,7
10. Susurro OÜ	88,3

* Äriregistri andmetel kogu grupi müügitulu.

Allikas: Äriregister

Kokku ulatus 2015. aastal etenduskunstide turu maht rahalises väljenduses ca **69,0 miljoni euroni**. 2015. aastal oli tulu ühe ettevõtte kohta 164,6 tuhat eurot. Samal ajal tulu ühe töötaja kohta oli 23 tuhat eurot.

6.1.4. Väliskaubandus

Eesti etenduskunst välisriikides

Eesti Teatri Agentuuri andmetel andsid 2015. aastal 26 teatrit etendusi 31 välisriigis. Eksporditi 60 erinevat lavastust, mida etendati 210 korral 43 000 vaatajale (tabel 6.13). Kõige rohkem etendusi andis välismaal Kinoteater, kes viis 2 välisriiki (Lätti ja Soome) ühe lavastuse (Kriminaalne õhtusöök), millega andis 42 etendust ligi 4 400 vaatajale, ning Kanuti Gildi Saal, kes vahendas 10 erinevat lavastust 9 riiki, kus anti kokku 34 etendust 2 608-le vaatajale. Kõige suurema vaatajaskonna kogus piiri taga aga Rahvusooper Estonia, kelle kolme lavastusega antud kümme etendust vaatas 13 787 inimest.

Kõige enam anti külalissetendusi Venemaal, kus 10 teatrit andsid 16 lavastusega 34 etendust 6 600 vaatajale. 8 Eesti teatrit viisid 11 lavastust Belgiasse, millega anti 16 külalissetendust 3 000 vaatajale.

Saksamaad väisas 5 teatrit 11 lavastusega, millega anti 22 etendust ning koguti 1400 vaatajat. Soomes andis külalisetendusi 7 teatrit Eestist, kel oli kaasas 7 lavastust, millega anti kokku 30 etendust 6 800 teatrikülastajale.

Tabel 6.13 Eesti etenduskunstide eksport aastatel 2011-2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Muutus 2015/2011 (%)
Välisriikides etendusi andnud teatrite arv	20	17	19	19	26	27	30,0
Aasta jooksul külastatud riikide arv	15	27	24	23	31	25	106,7
Eksportitud lavastuste arv	54	49	46	44	60	68	11,1
Välisriikides antud etenduste arv	163	185	123	158	210	239	28,8
Etendusi vaadanute arv	41 219	65 990	26 400	23 956	43 053	34 011	4,4

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Etenduskunstide ekspordina on käsitletav ka Eesti näitlejate, tantsijate ja lauljate osalemine teistes riikides lavastatud lavastustes, Eesti autorite näidendite lavastused ning lavastajate, lava- ja valguskujundajate töö välismaal. Eesti Teatri Agentuur sai eesti etenduskunstide ekspordiprojektide arendamiseks kahel korral toetust Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuselt. Nendeks oli projekt "Etenduskunstide valdkonna arendamine ning valitud sihtturgudele (Soome, saksakeelsed maad, Venemaa) sisenemine eesmärgiga kasvatada kasusaajate ekspordikäivet" (1.01.2012–31.12.2013) ja jätkuprojekt "Etenduskunstide valdkonna ekspordipotentsiaali tõstmine valitud sihtturgudel" (01.05.2014-30.06.2015). Mõlema projekti eesmärgiks oli tutvustada eesti teatrit maailmas ja kasvatada eesti näidendite, lavastuste ja loovtöötajate eksporti. Kuigi EASi toetusel toimuvad projektitegevused on lõppenud, jätkub endiselt edukalt iga-aastane Eesti etenduskunstide showcase-raamamaa.weekend, mis toimub sügisel ja tutvustab Eesti etenduskunste välismaa produtsentidele, kuraatoritele ja teatrijuhtidele.

Äriregistri andmetel oli etenduskunstide valdkonda kuuluvate äriühingute ekspordikäive 2015. aastal kokku **1 284,8 tuhat eurot**.

Välisriikide etenduskunst Eestis

Eesti Teatri Agentuuri andmetel esines 2015. aastal Eestis 55 külalisesinejat/teatrit 24 riigist. Külalised töid kaasa 66 lavastust, mida mängiti 122 korral 30 176 vaatajale (tabel 6.14). Kõige sagedasemad külalised Eesti teatrilaval on Venemaa ja Soome teatrid. 2015. aastal oli Saaremaa ooperipäevade peaesineja Itaaliast, mis andis tooni ka etenduskunstide impordi statistikale – 42% kõigist 2015. aastal välisesinejate etenduste vaatajaskonnast olid Saaremaa ooperipäevadel Teatri di Milano ja Balletto di Milano etendusi külastanud.

Vene teatrite lavastuste Eestisse toomisel on olulise tähtsusega teatrifestival "Kuldne Mask" Eestis. See on festival, mis korraldatakse Venemaa ja Eesti Vabariigi Kultuuriministeeriumi vahelise kokkuleppe raames ning Tallinna Linnavalitsuse toetusel. Üritust toetavad ka kahe riigi saatkonnad ja Kultuurkapital. Festivali raames näidatakse parimaid Venemaa teatrite lavastusi.

Tabel 6.14. Etenduskunstide import Eestisse aastatel 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016	Muutus 2015/2012, (%)
Etendusi andnud välisriikide esinejate/teatrite arv	75	47	63	55	67	-26,7
Imporditud lavastuste arv	86	64	70	66	78	-23,3
Etenduste arv	531	117	285	122	180	-77,0
Etendusi vaadanute arv	23 695	18 250	22 759	30 176	30 821	27,4

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Birgitta Festival on ainulaadne rahvusvaheline muusikateatri festival, mis liidab asukohta, muusika ja etenduskunstid üheks tervikuks. Festival toimub igal aastal Pirita kloostri. Siin on lavastatud nii oope-
reid, ballette kui ka oratooriume. Festivali korraldajaks on Tallinna Filharmoonia, keda toetavad Tallinna Kultuuriamet ning mitmed eraettevõtted (Tallink, Olympic Casino, Balbiino jt).

Tallinna Treff Festival on toimunud alates 2007. aastast. Aastate jooksul on toimunud nii ühele teemale keskendunud programmidega kui ka eriprogrammidega festivale. Trefi kavasse on alati kuulunud visuaal- ja nukuteatrilavastused. Festivali korraldamist finantseeritakse Eesti Kultuuriministeeriumi, Eesti Kultuur-
kapitali ja ettevõtete toetuste abil.

Saaremaa ooperipäevade korraldajaks on Eesti Kontsert. Etendused toimuvad Kuressaares, igal aastal kutsutakse ooperipäevadele esinema ka külalisteatreid või -koore.

Impordina võib käsitleda ka Eesti teatrites töötavaid välislavastajaid, kunstnikke, koreograafe ja tantsijaid. Nende panus kajastub teatrite üldistes majandusnäitajates.

Ekspordi maht on perioodil 2011-2015 suurenenud. Vaadeldaval ajal on kasvanud nii välisriikides külalissetendusi andvate teatrite arv, eksporditud lavastuste arv kui ka nende lavastustega antud etenduste arv. Märkimisväärselt on pikenenud ka riikide nimekiri, kus etendusi anti (tabel 6.13). Impordi osas on küll vähenenud nii lavastuste kui ka etenduste arv. Samas võib välja tuua, et varasematel festivalidel oli ka mitmeid lühivorme ning linnaruumi lavastusi, aastatega on kasvanud festivalil esinevate külalistruppide tase ning kasvamas on ka publiku huvi festivalietenduste vastu (tabel 6.14).

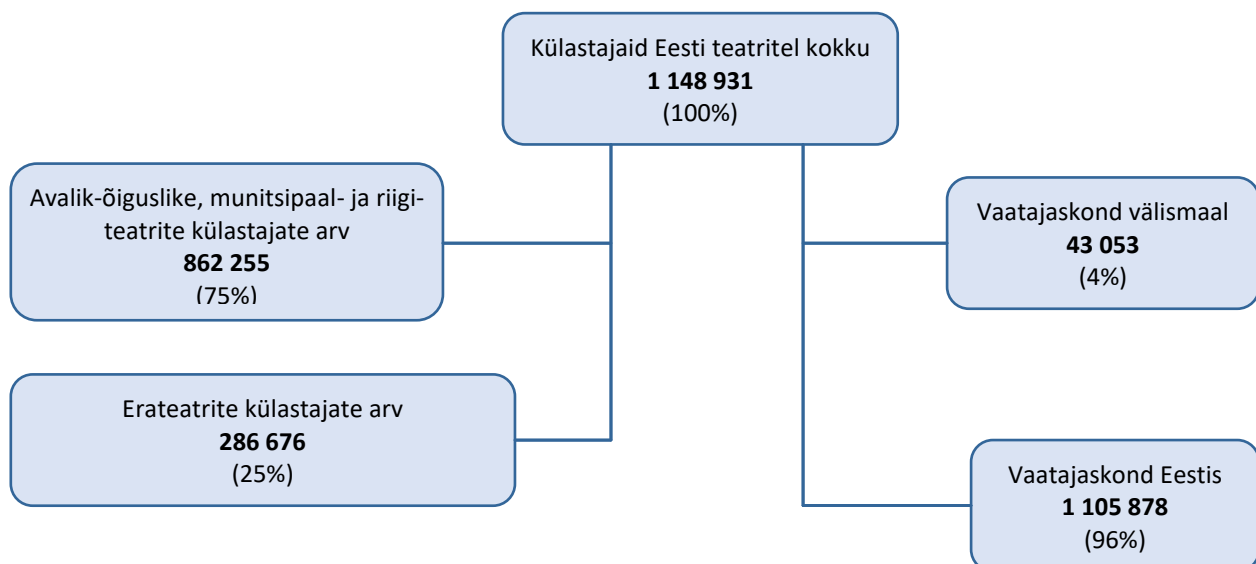
6.2. NÕUDLUS

6.2.1. Siseturu tarbimismaht ja klientuur

Etenduskunsti valdkonnas on nõudluse kuvandiks teatrikülastuste arv. Eesti Teatri Agentuuri andmetel külastati Eesti teatrite etendusi 2015. aastal 1 148 931 korda (koos külalissetenduste publikuga välismaal, joonised 6.7 ja 6.8 ning tabel 6.15). Avalik-õigusliku teatri etendused kogusid 153 657 külastust. Sihtasutustena tegutsevate teatrite etenduste külastuste arv oli 618 446, munitsipaalteatrite etendusi külastati 90 152 korral ning erateatrite etendused kogusid 286 676 külastust. Eesti etendusasutused kogusid välismaal külalissetendusi andes 43 053 külastust. Eestis külastati Eesti etendusasutusi 1 105 878 korda. 2011. aastal oli Eestis teatrite külastusi 952 672. 2012. aastal ületas teatrite külastatavus 1 miljoni piiri ning järgnevatel aastatel sellest allapoole enam langenud ei ole. Teatripileti keskmine maksumus on perioodil 2011-2015 oluliselt tõusnud (keskmiselt +20,8%). Kõige vähem on tõusnud nuku- (+28%) ja sõnalavastuste (+32%) piletihinnad. Enim on kallinenud tantsulavastuste piletid, mille keskmine hind (ilma käibemaksuta) on liikunud 6,20 eurolt 2011. aastal 11,99 eurole 2015. aastal, seega on hind pea kahekordistunud (joonis 6.10).

Kolm teatrit kogusid 2015. aastal üle 100 000 külastuse. Kõige suurem vaatajaskond oli Tartu Vanemuisel (157 816 külastust, millest kodumaal oli 155 297 külastust), kellele järgnesid Rahvusooper Estonia 153 657 (kodumaal 139 870) külastusega ning Eesti Draamateater 107 689 (Eestis 107 388) külastuskorraga. Arvestades 2015. aasta Eesti elanike arvu, mis oli aastakeskmisena 1 314 608 ja millest 5,4% moodustasid 0-4-aastased ning 5% vanemad kui 80-aastased elanikud, oli teatrikülastuste arv märkimisväärselt suur.

Joonis 6.7. Statistikas osalenud Eesti etendusasutuste külastuste jagunemine 2015

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Tabel 6.15. Statistikas osalenud Eesti etendusasutuste küllastuste arv 2015
(tuhandetes, koos vaatajaskonnaga välismaal)

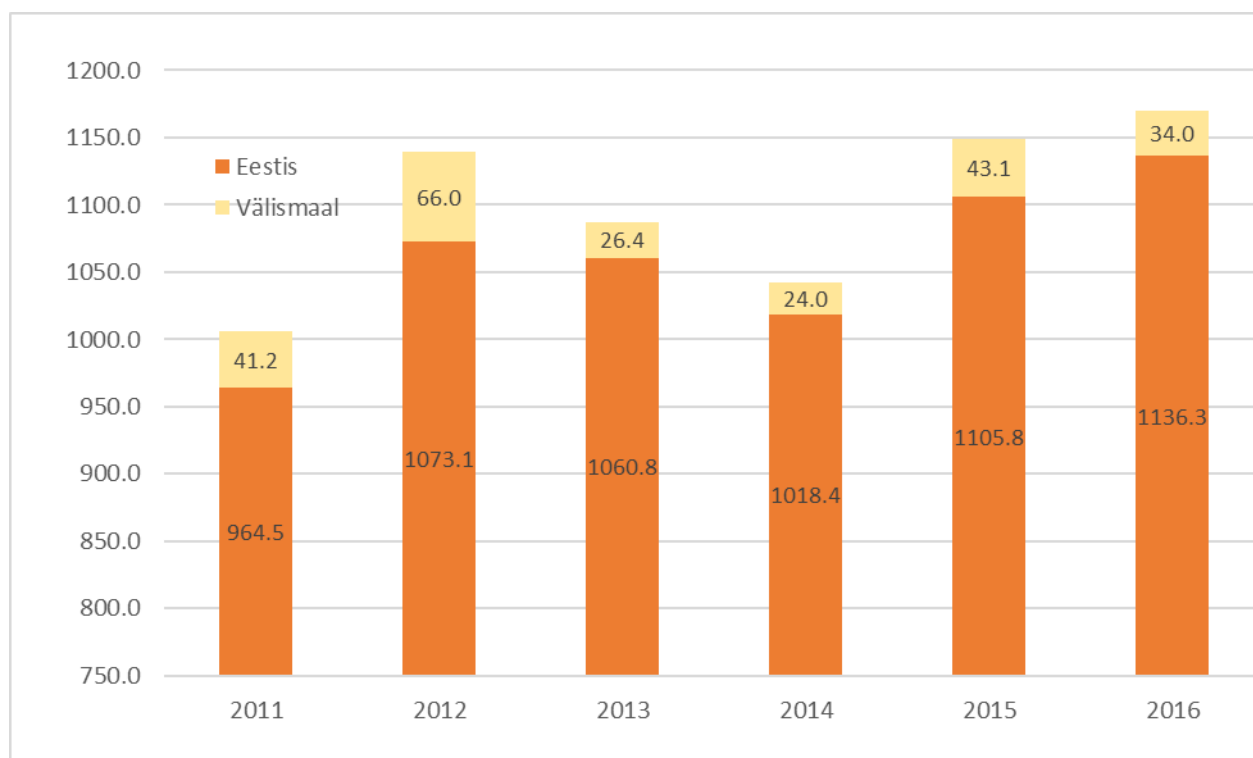
	Sõna- etendused	Muusika- etendused	Tantsu- etendused	Nukueten- dused*	Muud**	KOKKU	Osa- kaal,%
Avalik-õiguslikud etendusasutused	-	85,3	63,7	-	4,7	153,6	13,4
Sihtasutusena tegutsevad etendusasutused	418,2	77,7	14,8	45,1	62,6	618,4	53,8
Munitsipaalasutused	82,0	-	2,3	-	5,9	90,2	7,9
Eraetendusasutused	178,5	11,3	20,3	18,7	57,9	286,7	24,9
KOKKU 2015	678,6	174,3	101,0	63,9	131,1	1 148,9	100,0
Osakaal, %	59,0	15,2	8,8	5,6	11,4	100,0	
KOKKU 2016	718,0	187,5	92,7	53,0	119,2	1 170,3	
KOKKU 2014	656,4	169,6	75,1	65,2	76,1	1 042,4	
KOKKU 2013	640,8	213,9	88,9	55,0	88,5	1 087,2	
KOKKU 2012	669,2	220,7	91,2	68,2	89,9	1 139,1	
KOKKU 2011	660,1	182,3	94,1	51,5	17,7	1 005,7	

* Nukuetendused koos objektiteatri etendustega

** Muud hõlmavad tsirkuse- ja mitmeliigietendusi

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

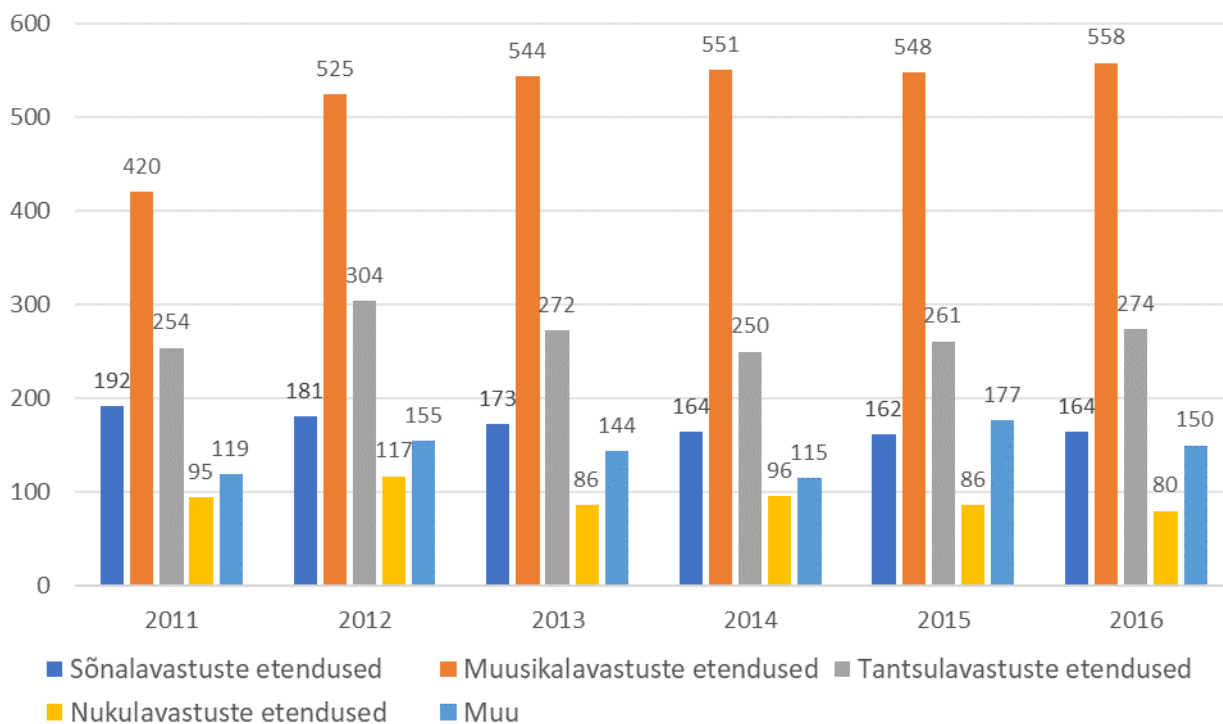
Joonis 6.8. Eesti etendusasutuste küllastatavus 2011-2016 (tuhat küllastust)

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

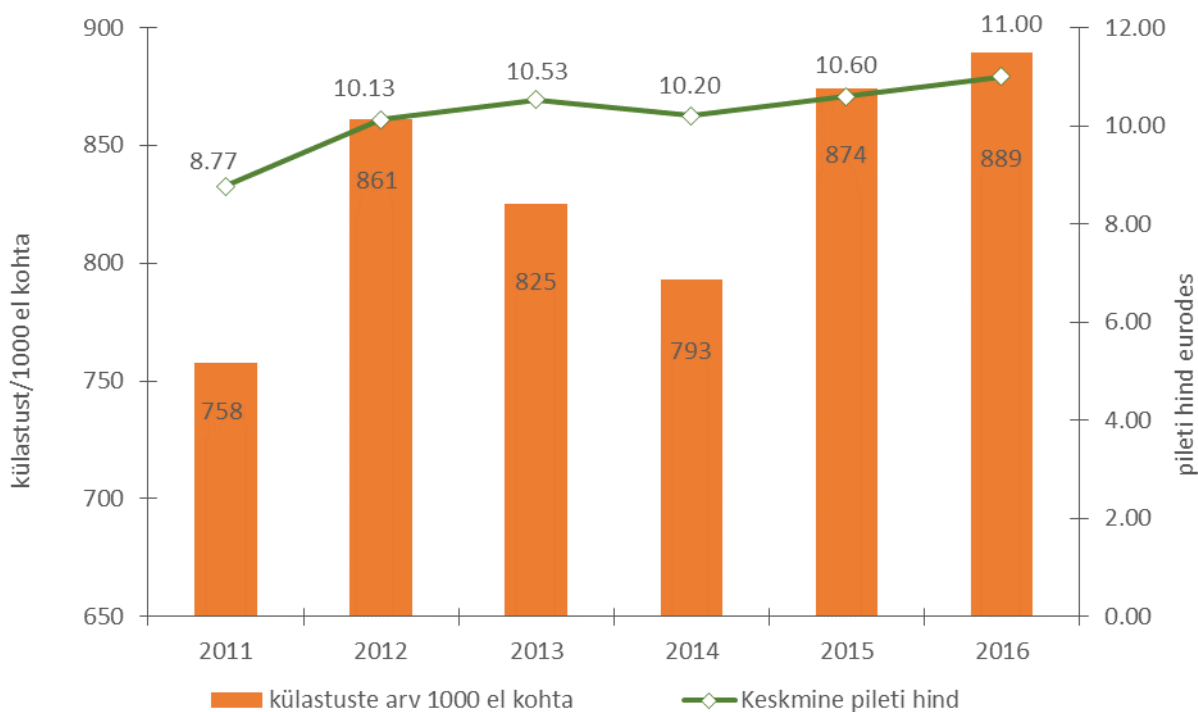
Etendusasutuste küllastatavuse muutust ajas lavastusliigiti peegeldab joonis 6.9 ja tabel 6.16. 2015. aastal moodustasid kõigist teatrites antud etendustest 66% sõnalavastuste etendused, mis kogusid statsionaaris ja väljaspool statsionaari 686,9 tuhat küllastust ehk 59% küllastuste üldarvust.

Joonis 6.9. Etenduste keskmine külstatavus lavastusliigiti 2011-2016 (inimest)

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

Joonis 6.10 Eesti etendusasutuste külstatuste arv ja keskmine pileti maksumus 2011-2016

Allikas: Statistikaamet

Tabel 6.16. Etenduste ja külastuste arv Eesti etendusasutustes lavastusliigi ja žanri järgi 2011 ja 2015

	2011				2015				
	Etenduste arv	Osakaal, %	Külastuste arv	Osakaal, %	Etenduste keskmine külastatavus (in)	Etenduste arv	Osakaal, %	Külastuste arv	Etenduste keskmine külastatavus (in)
Sõnalavastused	3 423	100,0	660 122	100,0	192	4 188	100,0	678 648	162
draama	2 346	68,3	401 681	60,8	171	2 834	67,7	421 848	149
komöödia	902	26,3	225 467	34,2	250	1 192	28,5	234 885	197
tragikomöödia	161	4,7	32 114	4,9	199	150	3,6	20 415	136
muu	24	0,7	951	0,1	40	12	0,3	1 500	125
Muusikalavastused	434	100,0	182 271	100,0	420	318	100,0	174 279	548
ooper	125	28,8	49 886	27,4	399	95	29,9	49 211	518
operett	59	13,6	36 153	19,8	613	62	19,5	39 955	644
muusikal	215	49,5	89 333	49,0	416	134	42,1	74 355	555
muu	35	8,1	6 899	3,8	197	27	8,5	10 758	398
Tantsulavastused	371	100,0	94 083	100,0	254	385	100,0	101 035	262
klassikaline tants	112	30,2	54 711	58,2	488	121	31,4	68 777	568
nüüdistants	255	68,7	38 933	41,4	153	256	66,5	29 765	116
muu	4	1,1	439	0,4	100	8	6,6	2 493	312
Nuku- ja objektiteatri lavastused	541		51 498		95	743		63 852	86
Muu	149		17 685		119	740		131 117	177
KOKKU	4 918		1 005 659		204	6 374		1 148 931	180

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

6.2.2. Avaliku sektori huvi

Etenduskunstide valdkond koosneb kutselistest riigi asutatud või riigi osalusega sihtasutustest, avalik-õiguslikust rahvusoperist, munitsipaal- ja erateatritest ning kooli- ja harrastusteatritest. Etenduskunstide valdkonda reguleerivad põhiliselt etendusasutuste seadus ja rahvusoperi seadus.

Etendusasutuste seadus (RT I 2003, 51, 353) sätestab etendusasutuste mõiste, etendusasutuse tegevuse korraldamise ja rahastamise ning etendusasutuse aruandluse alused. Kehtiva seaduse alusel on etendusasutuseks asutus, kes regulaarselt korraldab autorite ning esitajate loominguga avalikke esituseid etenduste ja kontsertide näol, on töösuhetes loominguliste töötajatega, kellel on loominguline juht ja loomenõukogu ning kes teavitab avalikkust etenduse või kontserdi toimumisest. Hetkel on etendusasutuste seadus muutmisel ning täiendatud seaduses muudetakse nii etendusasutuse mõistet kui ka täpsustatakse rahastamise aluseid.

Rahvusoperi seadusega (RT I 1997, 93, 1558) sätestatakse rahvusoperi eesmärk, ülesanded, õiguslik seisund ning juhtimise ja tegevuse korraldus. Rahvusoperi eesmärk on edendada eesti rahvuslikku teatri- ja muusikakultuuri, propageerida ja tutvustada seda Eestis ja välismaal ning teha maailma muusika- ja teatrikultuuri saavutused kättesaadavaks Eestis. Rahvusoperi ülesandeks on operi-, balleti-, opereti- ja muusikalžanris loodud teoste avalike esituste regulaarne korraldamine, seejuures tuleb tagada ka etenduste ja kontsertide kõrge kunstiline tase; eesti algupärase muusikateatri repertuaari sihipärane propageerimine, autoritelt uute teoste tellimine ja nende teoste kasutamine; maailma muusika- ja teatrikultuuri väärtuste ning kõrgetasemeliste külalisesinejate tutvustamine etenduste ja kontsertide kaudu; oma etenduste ning lauljate, tantsijate ja muusikute tutvustamine välismaal; Eestis koolituse saanud lauljate, tantsijate ja muusikute rakendamise tagamine, nende täiendõppe võimaldamine; tingimuste loomine rahvusoperi kunstilise kollektiivi loominguliseks arenguks; oma etenduste ja kontsertide jäädvustamise korraldamine; osalemine muusikateatrite rahvusvahelises koostöös.

Etenduskunstide valdkonna arenguks ja loomingust osasaamiseks on vaja toetada etendusasutusi. Eesmärgiks on hoida teatrite külastatavus aastas vähemalt 1 000 000 külastuse tasemel, tuua aastas vaatajaskonna ette 465 lavastust, millest uuslavastusi on 180. 180 uuslavastustest 20% peaksid olema laste- ja noortelavastused ning sõnateatrite uuslavastustest 50% peaksid olema algupärandid². Riiklik kultuuripoliitika näeb ette riigipoolset teatrikunsti toetamist teatri omandivormist olenemata, mis tähendab, et toetatakse nii sihtasutuste, mittetulundusühistute, äriühingute kui ka munitsipaal-etendusasutuste tegevust. Riiklikud rahastusprintsüübid fikseeritakse seadusandlikul tasandil. Riigieelarvest toetatakse eelkõige kutseliste teatrite tegevust ning nende investeeringuid kinnisvarasse.

Riigipoolse toetuseta valdkond toime ei tuleks. Kunstiväertuslike lavastuste loomiseks on vaja pidevalt parandada tehnilist baasi, ajakohastada tegevuskeskkonda, säilitada väljakujunenud teatrimajade võrgustik – selleks osas on riigi toetus väga oluline.

Kohalikud omavalitsused on eesmärgiks võtnud toetada oma eelarvest eelkõige kooli- ja harrastusteatrite tegevust, professionaalsete etendusasutuste osas on kohalike omavalitsuste toetus väga väike, piirdudes põhiliselt eraldiseisvate projektide ja festivalide toetamisega. Kutselistest etendusasutustest toetatakse munitsipaalteatrite tegevust ning nende investeeringuid kinnisvarasse. Rahandusministeeriumi andmetel oli kohalike omavalitsuste toetus etenduskunstidele 2015. aastal 37% suurem kui 2011. aastal, kasvades 2,7 miljonilt eurolt 2011. aastal 3,7 miljonile eurole 2015. aastal. Samas ei ole võimalik täpselt välja tuua, millistele etenduskunstide projektidele või asutustele antud toetus määrati.

² Kultuuriministeeriumi valitsemisala arengukava 2019-2022

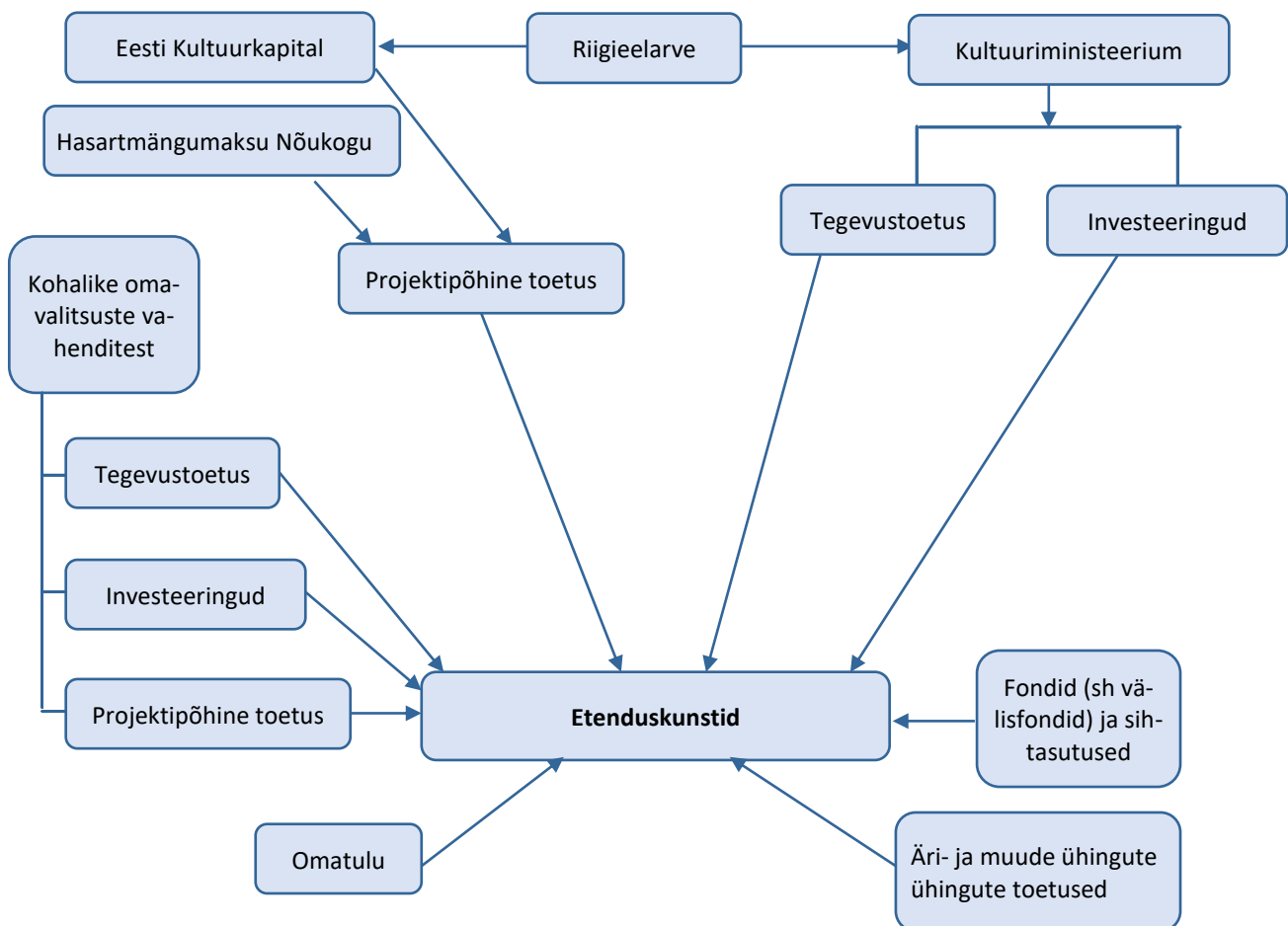
6.3. ORGANISATSIOON JA POLIITIKA

6.3.1. Finantseerimine

Riik ja kohalikud omavalitsused

Etendus kunstide valdkonna riiklikul toetamisel ja edendamisel on eesmärgiks loometegevuseks soodsa keskkonna loomine nii professionaalsel kui ka harrastuslikul tasemel, mitmekülgsete võimaluste andmine isiksuse loovuse arenemiseks ja arendamiseks, elanikkonnale teatrikunstist osasaamise võimaldamine elukohast olenemata ning loovisikutele oma loomingu tutvustamise võimaldamine.

Joonis 6.11. Etendus kunstide finantseerimine

2015. aastal olid riigieelarvest finantseeritavate erinevate etendus kunstide valdkonda puudutavate projektide toetused 1 474,7 tuhat eurot (tabel 6.18). Samas olid teatritele riigipoolseks finantseerimiseks plaanitud summad 30,5 miljonit eurot, mis oli 33% enam kui 2011. aastal. Etendus asutuste toetused riigieelarvest andsid teatrite tulust 2015. aastal 62% ja 2016. aastal 64% (2011. aastal 61%), omavalitsuste toetus 2% (2016.a – 2% ja 2011.a – 3%) tuludest ja omatalu 34% (2016.a – 27% ja 2011.a – 33%) tuludest. Lisandusid veel toetused eraisikutelt, ettevõtetelt ja muudelt mitteriiklikelt organisatsioonidelt ning Euroopa Liidu (EL) struktuurfondidelt ning EL välistelt fondidelt. Välisfondide toetused on olulise tähtsusega just festivalide ja erinevate projektide teostamiseks.

Kokku toetas avalik sektor 2015. aastal etendus kunstide valdkonda 32,1 miljoni euroga. Avaliku sektori finantseeringu osakaal kogutulust oli 46,5%.

Tabel 6.17. Eraldised riigieelarvest kultuurivaldkonda, millega finantseeriti ka etenduskunste 2011–2016 (tuh €)

	2011	2015	2016
Eesti Kultuurkapital	19 257,9	25 317,0	26 793,0
Kultuuristipendiumid	46,0	46,0	46,0
Kultuuripreemiad	239,7	240,0	240,0
Loomemajanduse arendamiseks	34,8	-	-
Loovisiku seaduse rakendamine	720,4	833,0	986,4
millest Eesti Näitlejate Liit	75,1	97,1	103,8
Eesti Lavastajate Liit	12,9	13,5	14,5
Eesti Lavastuskunstnike Liit	8,8	11,8	11,5
Eesti Kutseliste Tantsijate Liit	22,4	31,3	33,5
Eesti Tantsukunsti- ja Tantsuhariduse Liit	-	11,9	13,9
Eraldised kultuuriprojektidele hasartmängumaksudest	288,7	339,6	378,5
KOKKU	20 587,5	26 775,6	28 443,9

Allikad: Rahandusministeerium ja Kultuuriministeerium

Tabel 6.18. Kultuuriministeeriumi eraldised, millega finantseeriti ka etenduskunste 2011–2016 (tuh €)

	2011	2015	2016
1. Etenduskunstide arendamine	100,0	231,3	241,2
2. Etendusasutuste tehnilise baasi arendamine	-	-	54,0
3. Kultuurilise mitmekesisuse alane tegevus	-	-	15,0
4. Teater maal	125,0	156,3	166,6
5. EL kultuuriprogrammis osalevate projektide kaasfinantseerimine	24,3	46,3	46,3
6. Eesti kultuuri tutvustamine maailmas	11,7	750,0	650,0
7. Tallinn – Euroopa Kultuuripealinn 2011	166,6	-	-
9. Riikidevaheliste kultuurikoostöölepingute täitmine	10,7	155,8	186,6
11. Rahvuskultuurile oluliste tähtpäevade tähistamine	255,0	..	84,0
12. EL Nõukogu eesistumiseks	-	-	45,9
13. Eesti Teatri Agentuur	70,7	100,0	105,9
14. Teatريفestival „Kuldne Mask“	-	35,0	50,0
KOKKU	764,0	1 474,7	1 645,5

Allikad: Rahandusministeerium ja Kultuuriministeerium

.. andmed puuduvad

Tabel 6.19. Toetused statistikas osalenud Eesti etendusasutustele aastatel 2011–2015 (tuh €)

	Avalik-õiguslikud etendusasutused	Riigietendus-asutused*	Sihtasutusena tegutsevad etendusasutused	Munitsipaal-etendusasutused	Eraetendus-asutused	Kokku toetus
2011	Toetus riigieelarvest 7 097,7	7 330,8	5 939,0	967,5	1 615,7	22 950,8
	Toetus omavalitsustelt 4,0	21,0	33,7	630,0	438,3	1 127,1
	Muu toetus 168,7	497,3	128,2	20,0	272,9	1 087,0
	Toetus kokku 7 270,6	7 849,1	6 100,9	1 617,5	2 326,8	25 164,9
2012	Toetus riigieelarvest 7 141,3	6 872,6	6 429,6	1 019,8	1 493,3	22 956,5
	Toetus omavalitsustelt 0,0	12,1	57,4	721,0	148,4	939,0
	Muu toetus 39,5	322,2	385,8	0,0	184,6	932,1
	Toetus kokku 7 180,8	7 206,9	6 872,8	1 740,8	1 826,3	24 827,5
2013	Toetus riigieelarvest 7 826,4	14 971,9	14 971,9	1 074,2	2 046,5	25 919,0
	Toetus omavalitsustelt 0,0	39,6	39,6	611,1	144,1	794,8
	Muu toetus 26,8	385,3	385,3	0,0	140,2	552,4
	Toetus kokku 7 853,2	15 396,8	15 396,8	1 685,2	2 330,8	27 266,1
2014	Toetus riigieelarvest 8 575,2	17 882,8	17 882,8	1 388,4	2 048,8	29 895,2
	Toetus omavalitsustelt 10,6	199,1	199,1	685,6	111,6	1 006,9
	Muu toetus 29,0	281,1	281,1	0,0	125,2	435,4
	Toetus kokku 8 614,8	18 363,1	18 363,1	2 074,0	2 285,6	31 337,5
2015	Toetus riigieelarvest 8 593,8	18 662,3	18 662,3	979,1	2 330,5	30 565,7
	Toetus omavalitsustelt 1,5	120,0	120,0	989,6	130,8	1 241,9
	Muu toetus 3,3	140,5	140,5	11,0	106,6	261,4
	Toetus kokku 8 598,5	18 922,8	18 922,8	1 979,7	2 567,9	32 068,9

* 2013. aastast on senised riigietendusasutused muudetud sihtasutusteks.

Allikas: Arvutatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmete alusel

2015. aastal toetasid Eesti **kohalikud omavalitsused** riigilt tegevustoetust saanud teatreid 1,2 mln euroga (tabel 6.19). 2011. aastaga võrreldes on see summa suurenenud 10% (114,8 tuh €).

2015. aastal laekus **Eesti Kultuurkapitalile** näitekunsti valdkonnas 773 rahastamistaotlust summas 3,8 mln eurot. Eraldati 487 stipendiumi 1,7 mln euro eest, mis moodustas 10,2% eesti Kultuurkapitali sihtkapitalidele eraldatud rahast (tabel 6.20). 2011. aastaga võrreldes kasvas näitekunstile antud summa 36% ehk 455,2 tuhat eurot, samas kogu Eesti Kultuurkapitali kaudu jaotatav summa kasvas 27% ehk 3,6 mln eurot.

Tabel 6.20. Näitekunsti stipendiumide ja toetuste taotlused ning eraldised Eesti Kultuurkapitalist 2011–2015 (tuh €)

	Esitatud taotlusi		Eraldatud stipendiume	
	Arv	Summa	Arv	Summa
2011. aasta				
Näitekunst	879	3 677,0	456	1 275,4
Kokku Kultuurkapital	16 928	43 924,8	10 728	13 326,6
2012. aasta				
Näitekunst	825	3 225,9	546	1 426,2
Kokku Kultuurkapital	17 267	44 604,4	11 524	15 288,4
2013. aasta				
Näitekunst	780	3 299,8	721	1 503,6
Kokku Kultuurkapital	17 420	48 035,5	12 621	16 460,3
2014. aasta				
Näitekunst	768	3 719,0	464	1 640,9
Kokku Kultuurkapital	16 360	41 838,0	10 968	17 082,4
2015. aasta				
Näitekunst	773	3 812,0	487	1 730,6
Kokku Kultuurkapital	13 937	42 737,8	9 766	16 890,3

Allikas: Eesti Kultuurkapital

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS) on aastatel 2012-2016 toetanud etenduskunstide valdkonnas 3 projekti loomemajanduse valdkonna ekspordivõime arendamise toetusega summas 124,4 tuh eurot (Sky Catering OÜ 2015. aastal 48,7 tuh eurot, Prem Productions OÜ 2016. aastal 50,0 tuh eurot ja Unioon OÜ 2016. aastal 25,7 tuh eurot). EAS on kahel korral toetanud loomemajanduse tugistruktuuri toetusega SA Eesti Teatri Agentuuri etenduskunstide ekspordiprojektide arendamist. Esimene toetus saadi 2011. aastal summas 141,2 tuh eurot, mis jäi eelmise loomemajanduse kaardistuse perioodi (2007-2011). Kuigi rahastus jäi eelmisse perioodi, siis reaalse kasutuseni jõuti 2012. aastal. 2014. aastal rahastas EAS SA Teatri Agentuuri ekspordisuunalist jätkuprojekti summas 66,8 tuh eurot. Seega otseselt toetas EAS 2012-2016. aastal etenduskunstide valdkonda 191,2 tuh euroga.

Hasartmängumaksu Nõukogu

Riigieelarvesse laekunud hasartmängumaksust 46,0% saab Eesti Kultuurkapital ning 37,4% suunatakse Riigikogu poolt loodud Hasartmängumaksu Nõukogu (HMN) kasutusse, kelle ülesandeks on toetuste jagamine spordi-, laste-, noorte-, perede- kultuuri-, teadus-, meditsiini- ja hoolekandeprojektidele. Hasartmängumaksu Nõukogu käsutusse laekuvast summast 4% on ette nähtud kultuuriprojektide toetuseks. 2015. aastal toetati etenduskunstide valdkonda kokku 30,6 tuhande euroga (tabel 6.21), millest teatrivaldkond sai 15,6 tuhat ning tantsuvaldkond 15,0 tuhat eurot. Hasartmaksu Nõukogu toetab siiski eeskätt harrastustegevust. Professionaalsete etenduskunstide projektide toetused sellest allikast on

vähenenud, kuna professionaalsete lavastuste väljatoomine ja nende etendamiskulude katmine ei ole HMNi prioriteet kultuurivaldkonnas. Eesmärgiks on toetada eelkõige lastele ja noortele suunatud projekte erinevates Eesti piirkondades.

Tabel 6.21. Hasartmängumaksu Nõukogu toetused etenduskunstidele 2011–2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Esitatud taotluste arv	94	95	49	51	47	22
Rahuldatud taotluste arv	32	36	17	12	13	11
Rahuldatud taotluste osakaal esitatud taotlustest (%)	34	38	35	24	28	50
Rahuldatud taotluse suurus keskmiselt (tuh €)	1,3	1,3	1,4	1,0	2,3	1,3
Etenduskunstide valdkond kokku (tuh €)	43,2	46,3	23,9	12,2	30,6	14,0

Allikas: väljavõte Hasartmängumaksu Nõukogu taotluste andmebaasist ja koosolekute protokollidest

Organiseeritus

Teatriinimesi ja organisatsioone koondav **Eesti Teatriliit**, mis loodi aastal 1987 ja mis on Eesti NSV Teatriühingu (asutatud 1945) õigusjärglane, on kutseliste teatritegelaste liite, ühendusi ja seltse koondav katusorganisatsioon, tegutsedes ühtlasi ka ametiühinguorganisatsioonina. Teatriliitu kuulub 7 erialaliitu ja -ühendust:

- Eesti Näitlejate Liit,
- Eesti Lavastuskunstnike Liit,
- Eesti Lavastajate Liit,
- Eesti Balletiliit,
- Eesti Teatri Tehniliste Töötajate Ühendus,
- Eesti Teatriuurijate ja -kriitikute Ühendus,
- Eesti Teatriseenioride Ühendus.

2016 aasta alguses ühinesid Eesti Tantsukunstnike Liit ja Eesti Tantsuhariduse Liit. Ühinemisega loodi kasumit mittetaotlev loomeliit Mittetulundusühing Eesti Tantsukunsti ja Tantsuhariduse Liit, kuhu on koondunud tantsuõpetajaid, koreograafid, tantsijad ja tantsuvaldkonda panustajad.

Eestis tegutsevad teatriorganisatsioonid on järgmised:

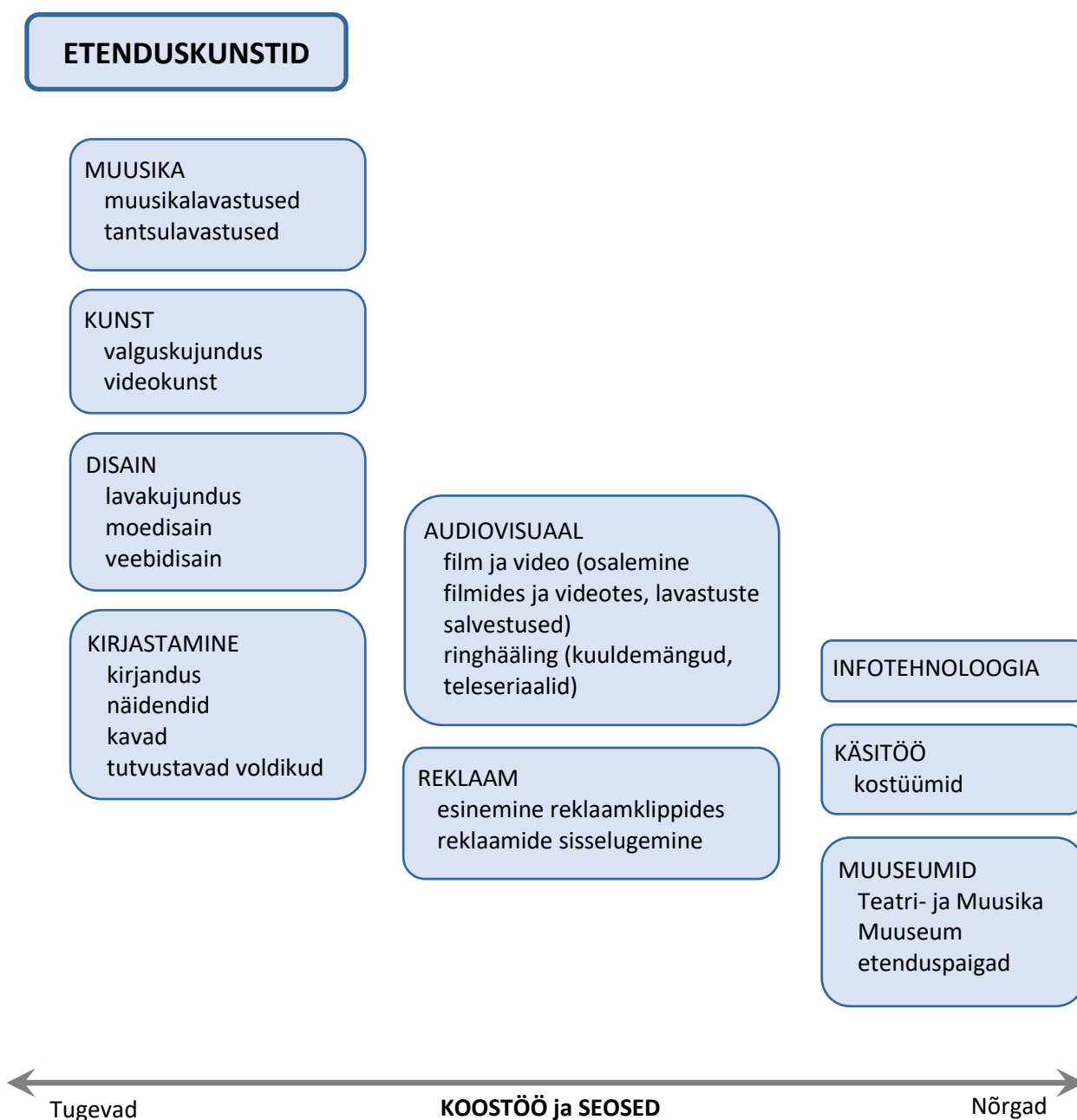
- AITA/IATA – Ülemaailmne Harrastusteatri Liit,
- ITI Eesti Keskus,
- ASSITEJ Eesti Keskus,
- UNIMA Eesti Keskus,
- Eesti Harrastusteatri Liit,
- Eesti Teatriliit,
- Eesti Väike- ja Projektiteatri Liit,
- Eesti Etendusasutuste Liit,
- Eesti Teatri Agentuur,
- Eesti Tantsunõukogu.

6.3.3. Seosed teiste tegevusvaldkondadega ja loomemajanduse sektoritega

Ülevaadet, kui palju turiste ja millistest riikidest Eesti etendusasutusi külastavad, olemas ei ole. Kultuurituristide arvu saab hinnata vaid kaudselt, eeldades, et kultuuriürituste külastajad ööbivad Eestis. 2011. ja 2014. aastal küsitles Tallinna Ettevõtlusameti tellimusel Kantar Emor välituriste Soomest, Lätist, Rootsist, Venemaalt, Norrast, Saksamaalt ja Suurbritanniast nende Tallinnas viibitud aja kohta. Nimetatud seitsmest riigist pärit turistid moodustasid Eestis majutunud välituristide koguarvust 79%. Kõikidest küsitletud turistidest külastas 2014. aastal Tallinnas teatrietendusi 4%.

Etenduskunstide seotust teiste loomemajanduse valdkondadega ning teiste majandusharudega näitavad joonised 6.12 ja 6.13.

Joonis 6.12. Etenduskunstide seos teiste loomemajanduse valdkondadega

Loomemajanduse valdkondadest on etenduskunstid kõige tihedamini seotud muusikaga. Muusika on lahutamatu ooperi-, opereti-, balletilavastustest ning kuulub olulise komponendina ka kõikide muude teatrilavastuste juurde.

Audiovisuaalvaldkonnas on etenduskunstid seotud nii filmi kui ka ringhäälinguga. Teatrite kõrval leiavad näitlejad rakendust ka filmides ja videotes, kuuldemängudes ja teleseriaalides.

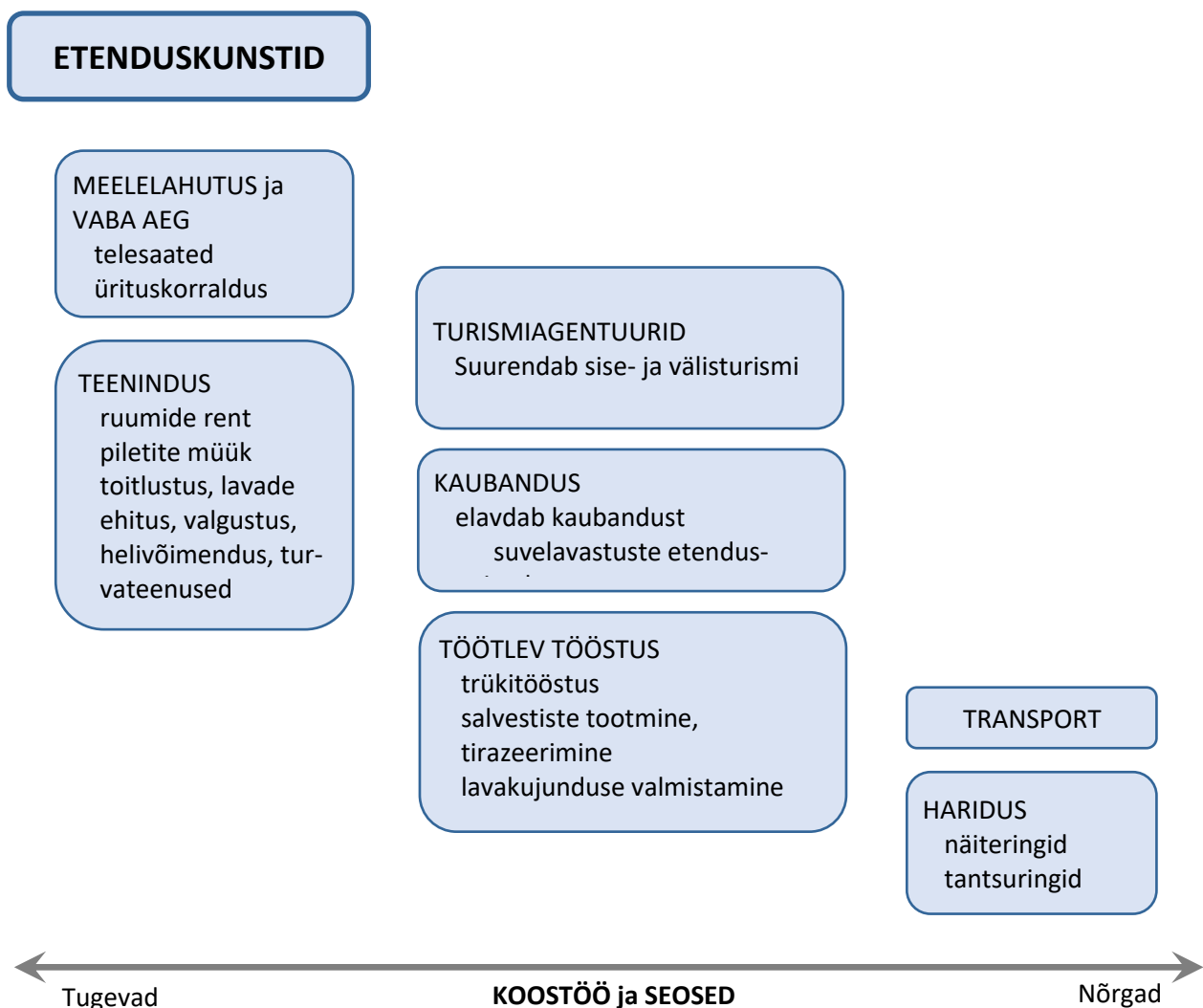
Muuseumide näol on lavastajad leidnud lavastuste tarvis huvitavad etenduspaigad.

Etenduskunstide turundus on tihedalt seotud reklaamiga, sest reklaami abil on võimalik valminud toodangust teavitada suuremat hulka potentsiaalseid tarbijaid. Samas leiavad näitlejad taas rakendust nii reklaamiklippides kui ka reklaamtekstide sisselugemisel.

Erinevad disaini- ja kunstiiliigid rakenduvad lavastuste kujunduste ja kostüümide loomisel.

Etenduskunstide valdkond annab tööd majutus- ja toitlustusasutustele, transpordifirmadele, elavdab kaubandust ja teenindust.

Joonis 6.13. Etenduskunstide seosed teiste majandusharudega

6.4. HARIDUS

Teatrierialal ja teatriga seonduvatel aladel saab Eestis kutseharidust, rakenduslikku kõrgharidust või kõrgharidust järgnevatel koolides: Eesti Kunstiakadeemias, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias, Tallinna Balletikoolis, Tallinna Ülikooli kunstide instituudis, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias ning filosoofiateaduskonna kultuuriteaduste ja kunstide instituudis. Kutsehariduse osas saavad teatrid muusikutele ja lauljatele täiendust G. Otsa nimelisest Tallinna Muusikakoolist ja H. Elleri nimelisest Tartu Muusikakoolist. Kokku lõpetas teatrialal või teatriga seonduvatel erialadel (sh kultuurikorraldus) 2015. aastal kutseõppe või kõrgkooli 99 noort spetsialisti (tabelid 6.22 ja 6.23).

Tabel 6.22. Kutse- ja kõrgharidusega lõpetanute arv etenduskunstide valdkonnas 2011-2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
KUTSEHARIDUS						
G. Otsa nim. Tallinna Muusikakool						
Klassikaline laul	7	5	5	5	1	4
H. Elleri nim. Tartu Muusikakool						
Klassikaline laulmine	3	4	3	3	3	4
Laulmine	7	1	-	-	-	-
Tallinna Balletikool						
Klassikaline ballett	7	-	5	10	8	5
KOKKU kutseharidusega lõpetajaid	24	10	13	18	12	13
KÕRGHARIDUS						
Tartu Ülikool						
Kirjandus- ja teatriteadus	10	2	5	11	13	6
Teatrikunsti visuaaltehnoloogia	-	7	1	16	2	6
Tantsukunst	8	9	10	8	9	6
Teatrikunst	15	-	14	1	16	3
Kultuurikorraldus	46	27	32	32	18	1
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia						
Lavakunst	-	21	-	17	-	14
Muusika ja teatrikunst	-	4	3	3	3	2
Laul	19	11	4	1	-	-
Teatrikunst ja teatripedagoogika	6	1	1	3	-	4
Kultuurikorraldus	3	6	7	5	3	12
Eesti Kunstiakadeemia						
Stsenograafia	6	7	14	9	6	4
Tallinna Ülikool						
Koreograafia	17	14	13	13	17	15
KOKKU kõrgharidusega lõpetajaid	130	109	104	119	87	73
KÕIK KOKKU	154	119	117	137	99	86

Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium

Tabel 6.23. Kutse- ja kõrgharidusega lõpetanute arv koolide lõikes aastatel 2011-2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
G. Otsa nim Tallinna Muusikakool	7	5	5	5	1	4
H. Elleri nim Tartu Muusikakool	10	5	3	3	3	4
Tallinna Balletikool	7	-	5	10	8	5
Eesti Kunstiakadeemia	6	7	14	9	6	4
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	28	43	15	29	6	32
Tartu Ülikool	79	45	62	68	58	22
Tallinna Ülikool	17	14	13	13	17	15
KÕIK KOKKU	154	119	117	137	99	86

Allikas: Haridus- ja Teadusministeerium

6.5. TUGEVUSED, NÖRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED JA OHUD

Tugevused

- Eesti kutselise teatri enam kui saja-aastane ajalugu.
- Regionaalselt hästi jaotunud teatrite võrk.
- Teatrimaastik on mitmekesine nii vormilt kui ka žanrilt.
- Eesti teatri näitlejate professionaalsus ja pühendumus.
- Teatrite kõrge väärtustatus ühiskonnas, teatrikülastuste suur arv.
- Suurtel teatritel kindlate sponsorite olemasolu.
- Rahvusvaheliste kontaktide tugevnemine, välisfestivalidel osalemine.
- Laiapõhjalise ja hea teatrihariduse olemasolu.
- Kvaliteetne ja avalik teatristatistika, mille toel on võimalik kujundada teatripoliitikat, teatrite rahastamist.
- Uute teatrite ning teatriprojektide tekkimine; tugev koostöövalmidus ja ka head võimalused selleks.
- Etenduskunstide pakkujate rohkus.
- Tunnustatud hea haridusega tantsukunstnikud, nende tugev motiveeritus.
- Tihe koostöö valdkonnas.
- Tantsukunsti lai rahvusvaheline haare ning märkimisväärne tunnustus.

Nõrkused

- Töötasud ei ole konkurentsivõimelised.
- Teatrite töökeskkond ja taristu vajavad pidevat kaasajastamist ja arendamist.
- Välissuhtlus ning lavastuste turustamise võimekus on valdkonnas ebaühtlane.
- Lastelavastuste osakaal uuslavastustest väheneb.
- Etenduskunstide valdkonnas tegutsejaid häirib ebamäärane rahastamine ning sellest tulenev finantsiline ebastabiilsus, ressursside vähesus. Liialt suur rõhk on omatulu teenimisel, mis pärsib loomingulisust.
- Liiga väike turg.
- Liigsuur töökoormus.
- Vähene jõudlus eriala, eriti tehniliste alade, spetsialistide koolitamisel. Samas suur nõudlus nende järele.
- Napib lavastajaid ja loomingulisi juhte.
- Tantsukunsti kajastatus ja selle analüüsivõime on väike.
- Riiklik tegevustoetus nüüdistantskunstile teiste etenduskunstide valdkondadega võrreldes väike.
- Riiklik tegevustoetus nüüdistantskunsti infrastruktuurile teiste etenduskunstide valdkondadega võrreldes väike ja kogu toetus pigem projektipõhine, mis pärsib pikaajalist arengut.
- Nüüdistantsu valdkond killustunud.

Arenguvõimalused

- Publikuhvi on teatrite vastu stabiilselt suur.
- Koostöö teatrite ja teiste kultuurivaldkondade vahel.
- Teatritevaheline koostöö.
- Elanikkonna sissetulekute kasv soosib teatrite külastatavuse kasvu.
- Riigipoolse toetuse kasv, läbimõeldud strateegia ja rahastamise mudel ekspordile.
- Etenduskunstide valdkonnas tegutsejate arvates on vajadus läbimõeldud ja jätkusuutliku etendusasutuste seaduse järele.
- Avaliku sektori ja erasektori koostööd soosib tugevnev kodanikuühiskond.
- Süstemaatiline täiendkoolitus.
- Infrastruktuuri areng. Üha uued erinevad mängukohad muudavad teatri huvitavamaks vaatajaskonnale ning seavad uusi väljakutseid tegijatele. Etenduskunstide keskuste toetamine toetab projektiteatrite tegevuse arengut ning tagab vabakutselistele etenduskunstnikele võimaluse tegutseda.
- Teatrivaldkond vajab erinevaid rahastamisvõimalusi, mis võimaldaksid teatritel taotleda täiendavaid vahendeid etenduskunstide paremaks regionaalseks kättesaamiseks.
- Projektipõhiste tegutsemiste vorm kasvab, loomeinimeste seas suureneb vabakutselisus.
- Suur huvi tantsu valdkonna vastu noorte seas, ka riiklike institutsioonidepoolne huvi valdkonna vastu.
- Rahvusvahelise koostöö suurenemisel laiemad tegevus- ja arenguvõimalused.

Ohud

- Erinevate etenduskunsti valdkondade ebavõrdne riiklik toetamine ning ebastabiilne rahastamis- mudel. Riigipoolse finantseerimise väiksus ja prognoosimatus.
- Elanikkonna vähenemine, elukalliduse tõus.
- Äriettevõtete maksukoormuse tõus.
- Kommertsialiseerumine kultuuriruumis.
- Valdkonna koolitus ebaühtlane. Tehnikute vähesus. Teatritehniliste alade lõpetajaid liig vähe, koolitusmahud võrreldes teiste erialadega (nt näitlejad, tantsijad) liiga väikesed.
- Teatrite tehnilise personali lahkumine enam tasuvale tööle.
- Puudulik turundustegevus ei võimalda vaatajal leida sobivaimat teatrielamust.
- Riigipoolsed järjest suurenevad ootused omatulule. Vajaliku rahastamise tagamiseks vajalik omatulu suurendamine, mille saavutamiseks tegeletakse mittepõhitegevusega.
- Lavastuste üleproduktioon, mistõttu kohati kannatab lavastuste kvaliteet ning võimalus leida igale uuslavastusele piisav külastajaskond. Seeläbi lüheneb lavastuste mänguiga.
- Ebakindlad võimalused tegevustoetuste kasvuks tantsu valdkonnas.
- Tantsu valdkond on väike, sellest tulenevalt ka kergesti haavatav.

6.6 ARENGUPROGNOOS 3-5 AASTAKS

Arenguprognosis

Eesti inimene on harjunud teatris käima. Ideid ja loomingulist potentsiaali Eesti teatrikunsti maastikul jagub nii algupäraste uute projektide kui ka klassika lavale toomisel. Sellele tuginedes peaks teatrite külastatavus püsima vähemalt saavutatud tasemel.

Jätkub valdkonnas eri teatriliikide ning teatrivormide paljusus ning uute väikeste koosluste juurde- tekkimine, oma teatri spetsiifilise näo leidmine saab üha enam püsima jäämise eelduseks.

Üha suureneb valdkondade vaheline koostöö, mille tõttu muutub üha keerulisemaks konkreetsete žanrimääratluste väljatoomine või piiride tõmbamine, pidevalt teevad koostööd näiteks etendus- kunstnikud ja kaasaegse kunsti viljelejad. Koostöövõimalusi otsitakse ka eri vormides tegutsevate etendusasutuste vahel, leidmaks uut publikut. Üha enam tuleb mõelda, kuidas meelitada teatrisse noori inimesi ning leida nendele sobivaid materjale (mis ei ole ainult seotud kooli kohustusliku kirjanduse dramatiseeringutega).

Valdkonna koolitusmaastiku korrastamine, üha enam hakatakse lisaks esmasele kõrgharidusele pakkuma ka täienduskoolitust ja seda ka looverialadel. Loodetavasti muutub ka üha levinumaks väliskõrgkoolides nende erialade õppimine, mida Eestis ei õpetata (nt kaasaegne tsirkus, nukukunst).

Üha rohkem valdkonna loovisikuid valib vabakutselise staatuse, mis toob kaasa täiendavaid küsimusi seoses sotsiaalsete garantiidega.

Etendusasutuste rahastamissüsteemi korrastamine, täpsem arusaamine, milliseid etendusasutusi ja mis alusel rahastab Kultuuriministeerium ning milliseid teatrivaldkonna sündmusi Kultuurkapital.

Etenduskunstide eksport sõnalavastuste osas jääb piiratuks. Lavastuste eksportimine on kallid ning teatritel endil selleks ressursse ei jagu. Samas häirib lavastuste eksport kohapealset teatrite tööd. Raskustele vaatamata püütakse osaleda festivalidel ja anda ka külalissetendusi.

Suuremat potentsiaali välisesinemisteks on näha nüüdistantsul ja kaasaegsel etenduskunstil. Arvatavad kulutused, mis lavastuste eksportimisel tehakse, on teiste etenduskunstide valdkondadega (suure- mahulised draamalavastused) võrreldes mõnevõrra väiksemad. Tihenevad koostöösidemed välismaa lavastajate ja etenduskunstnikega, tehakse rohkem koostöölavastusi ja kaasproduksioone. Üha rohkem toimub Eestis rahvusvahelisi festivale, lisaks suuremahulistele tuntud festivalidele (Treff, Kuldne Mask, Baltoscandal jt) tekib juurde väiksemaid festivale nt improteatritele. Tänu Teater NO99 edukatele välisesinemistele ning mitmetele tunnustustele on Eesti teatriamana üha tuntum.

Jätkatakse teatrite tehniliste töötajate erialalise kompetentsi vastavusse viimist rahvusvaheliste kutseõuetega täienduskoolituste ning kutseksamite korraldamise kaudu. Koostöös Kutsekoja, Teatriliidu ja Eesti Etendusasutuste Liiduga kinnitatakse teatriametite klassifikaator kõikides etendusasutustes.

6.7 EKSPERDID JA ÜMARLAUD

Avaldame tänu töö valmimisele kaasa aidanud ekspertidele.

Valdkonna töö on läbi arutatud 14. veebruaril 2018. toimunud ümarlaul.

Nimi	Organisatsioon	Osalemine ümarlaul
Monika Larini	Eesti Etendusasutuste Liit	✓
Riina Viiding	Eesti Teatriliit	
Kristiina Reidolv	SA Vaba Lava	✓
Triinu Aron	Sõltumatu Tantsu Ühendus	✓
Tiia Sippol	SA Eesti Teatri Agentuur	
EKI partnerid		
Katre Väli	Kultuuriministeerium	✓
EKI töögrupp		
Evelin Ahermaa	Eesti Konjunkturiinstituut	✓
Maris Viileberg	Eesti Konjunkturiinstituut	✓

Lisa 6.1. Etenduskuunstide tegevusalad Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK) järgi

- 900** **Loome-, kunsti- ja meelelahutustegevus**
- 9001** **Lavakunst**
- 90011** **Teatri- ja tantsuetenduste lavastamine ja esitamine**
sõna-, muusika-, tantsu- või tsirkuselavastuste loomine ja esitamine/etendamine:
– draama-, ooperi-, balleti-, tsirkuse- jms truppide tegevus
– vabakutseliste (üksik)esinejate, nt näitlejate, balleti- ja tsirkuseartistide, akrobaatide jt tegevus
- 90012** **Kontsertide lavastamine ja esitamine**
kontsertide lavastamine ja esitamine:
– orkestrite, ansamblite ja kooride tegevus
– vabakutseliste muusikute (interpreetide) ja heliloojate tegevus
- 9002** **Lavakunsti abitegevused**
- 90021** **Lavakunsti abitegevused**
– lavastajate ja näitejuhtide tegevus
– lavameistrite ja -kujundajate, dekoraatorite, valgustajate, lavatöölise jms tegevus
– lavastuste, kontsertide jms kultuuriürituste produtsentide ja korraldajate tegevus (k.a statsionaarset ruumi või hoonet omavad kultuuriürituste produtsendid ja korraldajad)
– kunsti-, muusika- ja kirjandusteoste autoriõiguste haldamine
- 9003** **Kunstialane loometegevus**
- 90031** **Kunstialane loometegevus**
– vabakutseliste kunstnike tegevus
- 9004** **Teatri-, kontserdi jms hoonete käitus**
- 90041** **Teatri-, kontserdi jms hoonete käitus**
– teatrimajade, kontserdihallide, -saalide jms hoonete käitus
- 855** **Muu koolitus**
- 8552** **Huvikoolitus**
- 85522** **Tantsukoolide tegevus**
Siia kuuluvad üksused annavad nõuetekohaselt (ametlikult) organiseeritud õpet, et omandada süvendatud teadmised ja oskused kindlal huvialal. Õppe läbimine ei võimalda omandada kutset ega anna riiklikult tunnustatud tasemehariduse kvalifikatsiooni (nt kutsekooli diplomit, akadeemilist kraadi).
– tantsuõpetus
– tantsustuudiod